

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XXI — Број 391
Субота, 27 јун 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

ПО ПОВРАТКУ СА ОСТРВА БИМИНИ, ПРИЈАТЕЉИ СУ ЈЕДНО ПОДНЕ ПРОВЕЛИ У ПАРКУ...

ФЛАШЕ! КАД ЋЕШ ЈЕДНОМ ДА ОЧИСТИШ ТЕ СВОЈЕ ОЧИ ОД КОСМИЧКЕ ПРАШИНЕ И ДА ЗАПРОСИШ ДЕЈЛА? ШТА МИСЛИШ ДОКЛЕ ЋЕ ТЕ ОНА ЧЕКАТИ?

ЗАРКОВЕ, МОЛИМ ВАС...

НЕ ТРЕБА... НЕ МОРАШ, ФЛАШЕ, АКО НЕ ЖЕЛИШ!

АЛИ ЈА САМ ТО УВЕК ЖЕЛЕО, ДЕЈЛА! ЧЕКАО САМ ПРВИ МИРНИЈИ ТРЕНУТАК! И ОВО ЈЕ ТАЈ ТРЕНУТАК!

ДЕЈЛА, ХОБЕШ ЛИ ДА СЕ УД...?

ФЛАШЕ!

КАДА СЕ ЗАБЕЗЕДНЕТИ ФЛАШ СПУСТИО НА ЗЕМЉУ...

ЗАИСТА, ФЛАШЕ! НИСИ МОРАО ДА ИЗВОДИШ ОВУ БУРГИЈУ ДА БИ ИЗБЕГАО ПРОСИДБУ!

НИШТА ЈА НИСАМ УЧИНИО! ПОЈМА НЕМАМ КАКО СЕ ТО ДОГОДИЛО!

ЧУДНО! КАКО СЕ ТО ДОГОДИЛО?

САМИ СТЕ СВЕ ВИДЕЛИ! ЈА САМ САМО УЗЕО ДЕЈЛА У НАРУЧЈЕ И РЕКАО... "ДЕЈЛА..."

...ХОБЕШ ЛИ ДА СЕ УД...?"

УПОМОК!

МАМА! ПОГЛЕДАЈ ОНЕ СМЕШНЕ БАЛОНЕ!

ФЛАШЕ! ДОСТА ГЛУПОСТИ! САД И НЕ ЖЕЛИМ ДА МЕ ЗАПРОСИШ!

ДЕЈЛА! БУДИ РАДУМНА! ЈА НЕМАМ ВЕЗЕ С ТИМ!

СЈАЈНО!... ХВАЛА ВАМ ШТО СТЕ МЕ ВРАТИЛИ НА ЗЕМЉУ, МИСТЕР ГОРДОНЕ!

ЗАРКОВЕ! РЕЦИ ЈОЈ ДА ЈА СА ОВИМ НЕМАМ ВЕЗЕ!

ТО ЈЕ ТАЧНО, ДЕЈЛА! И ЕНО ВАМ ДОКАЗА!

ОУХХ! ГЛЕДАЈТЕ!

ОБЛАКОДЕРИ СУ ПОЛЕТЕЛИ УВИС КАО ЛИНОВСКЕ ЧЕДИЧНЕ И АЛУМИНИЈУМСКЕ СЛАМКЕ ЗАХВАЂЕНЕ КАКВИМ УЖАСНИМ ВИХОДОМ...

ТА ИСТА СНАГА ПОДИГЛА ЈЕ ЦИТАВ ГРАД!

ЧУДНО ЈЕ ШТО НИЈЕ ПОВУКЛА И НАС ЈОЈ ДЕ!

ОТВАРНО, ЗАШТО?

АХ! МОРА ДА САЊАМ КАКАВ СТРАШАН САН!

ВИДИМ СВОЈИМ ОЧИМА АЛИ НЕ ВЕРУЈЕМ!

НАСТАВИКЕ СЕ

У овом броју:

- ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ
- ДА ЛИ ЋЕ ПРВИ КРЕНУТИ У ВАСИОНУ?
- ВЕЛИКИ ШАХИСТА НИЈЕ ВОЛЕО ШАХ СТРИПОВИ.

Биш челик, Поја, Мила, Вим и Бум, Флаш Гордон, Прича о чупавку, Попај и Сима Зима.

Философ, математичар и песник Емануел Ласкер, сматра се за једног од највећих шахиста који је икад постојао. Рођен је у Берлину, у Пруској 1869, а умро у Њујорку 1941. У својој 27 години постао је већ првак света, побеђивао је десетицима на свим међународним турнирима и сматран је непобедивим.

— Емануел Ласкер је изузетан случај, — рекао је за њега Ајнштајн који му је био пријатељ.

Изузетан случај утолико пре што никад није волео игру која је начинила славним.

Како је постао шахиста?

Још у петог години Емануел је показао нарочит дар за математику. Могао је без помике да напамет множи велике двоцифрене бројеве а кад су га научили шаху сам се изненадио како је брзо добијао партије са угледним играчима.

У Берлину, он као матурант и његов брат Бертолд, студент медицине, живели су више него бедно. Често нису вечеравали а једно време одећа и обућа толико су им се поабали да су пар ципела и једне панталоне наизменично носили. Тада му је пало на памет да своје знање о шаху уновчи, и једног дана се пријави за турнир у Бреслави, где је проглашен победником. Од тога дана и због истог разлога, он редовно учествује на такмичењима и свуда побеђује до 1900 године, кад неочекивано нестаје из јавног живота. Људи су га месецима тражили по целој Немачкој, и пронашли у Ерлангену, где се уписао на универзитет у 32 године да би довршио студије. Из школе је изишао као доктор филозофије и доктор математике. Постављен је за

ЈЕДАН ОД НАЈВЕЋИХ ШАХИСТА СВЕТА НИЈЕ ВОЛЕО ШАХ

професора у Берлину и, да се није догодио један сусрет, он вероватно никад више не би сео за шаховску таблу као такмичар.

Бекство у Америку

Једно вече, код неких пријатеља, Ласкер је срео Марту Бамбергер. Од првог тренутка млади професор је осетио приврженост према овој лепој и интелегентној жени. Међутим, нико му није рекао да је Марта већ десет година у браку са човеком који је тешко болестан и коме се сва жртвала. Ту чињеницу је сазнао кад својим осећањима више није могао да господари па је морао од туге да побегне чак у Америку.

У Сједињеним Државама његове дипломе нису имале никакву вредност. Да не умре од глади, давао је приватне часове, држао предавања, али је највише прихода имао од шаховских такмичења. Ту, у Америци, Ласкер је створио свој агресивни стил игре, који је дотле био непознат у таквој мери. Он се бори са жестином, напада брзо, противнику задаје ударце не дозвољавајући му да предахне. Концентрације велику моралну снагу и код непријатеља изазива расуло и пораз.

Пре Ласкера, шаховска такмичења привлачила су мало публике. Потези су се вукли лагано, дуго се размисљало и ретко је која партија могла посматраче да привуче, одушеви и загреје. Ласкерова игра била је баш супротна томе. Његово учешће на турнирима претварало је шах у узбудљив спорт, нешто слично боксу, цуду или кечу. Од његових опасних потеза заувек су сишле с позорнице један Штајниц, Рубинштајн, Чиго-

рин и Пилтсбери. После Ласкерових победа публика није само промовално пљескала већ је и одушевљено клицала.

Меч са Тарашом

Свака борба Емануела Ласкера са jakim противником дочекивана је и праћена као велики догађај. Али највеће узбуђење изазвао је меч са доктором Сигбертом Тарашом одржан 1908 године у Немачкој.

Већ је било прошло више година откако је Ласкер напустио своју домовину а за то време Сигберт Тараш је стекао углед светске величине у шаху. Оходи лекар у више наврата је изјавио да Ласкер није таква снага као што се прича.

— Ја то знам, — говорио је Тараш, — зато што сам анализирао све велике партије које је он одиграо у току последњих година.

Пошто су новине данима пуниле ступце о будућем мечу, запитан шта би могао да поручи својим такмачу, Тараш је одговорио:

Том господину ћу рећи само три речи: шах и мат.

Публику је нарочито узбуђивало то што су Ласкер и Тараш били сасвим супротна карактера, па су спроводили и два сасвим супротна стила игре.

Сигберт Тараш уживао је углед чувеног лекара у Нирнбергу. Био је богат, самосвестан, уобразан и дисциплинован. Врло начитан, прави ерудита, знао је много и на све могао да одговори. Што се тиче шаха, у њему је видео непоколебљиве законе, који важе увек и свуда, који се ни под каквим околностима не могу мењати.

Ласкер, мада је знао готово све могуће комбинације ове игре, није био аутомат. Као мачка, он је увек био спреман на све и његово највеће поуздање била му је орчаност.

Кад је Емануел Ласкер стигао у Немачку, новине су пуњене гласинама и фотографијама светског првака, али он се на то није освртао. Мислио је само на једно: да види Марту. Чим се искрцао у Хамбургу, продајни је за Берлин и, наставши је, затражи да пође за

њега. Но она је то енергично одбила.

— Ханс је веома болестан, — одговорила је — и ја бих тиме учинила прави злочин.

— Онда бар дођи да посматраш такмичење. Ако будеш крај мене, сигуран сам да ћу партије решити у своју корист.

Марта није хтела да размисли о овом позиву и Ласкер је нерасположен отишао у Диселдорф где је 2.000 радозналних гледалаца с нестрпљењем чекало почетак борби.

Меч је почео срећно по њега, јер је добио беле фигуре. Повукао је први потез. Но ускоро су сви били запањени што Ласкер развија партију звану „Лопез“, за коју се знало да спада у Тарашове специјалитете. Сувише уобразан, лекар из Нирнберга није приметно да га је Ласкер увео у једва приметну варијанту у којој је он начинио неопростиве прешке, и — изгубио игру.

Бесан због неуспеха, лекар је с белом фигурама започео реванш — шпанским отварањем. Неколико сати је изгледало да ће Ласкер да изгуби. Онда је овај подметнуо противнику једног понона кога је Тараш непромишљено узео и — пао у алопку.

Трећу и четврту игру такође је добио Ласкер и Тараш је био ван себе од беса. Као човек који се дави, батргао се и предузимао најсмелтије комбинације тако да су пета и шеста партија остале нерешене, а седму је добио Тараш. Од тог тренутка срећа се окренула лекару. Ласкер је сваког дана чинио недозволне погрешке и било му је јасно једно:

— Да је Марта у дворани, — говорио је он пријатељима, — све би дружице нишло!

После новог пораза пише јој и моли је да дође, но она не одговара. Порази се ређају. Ласкер шаље нове позиве и најзад Марта показује својој мужу последњи телеграм.

— Шта да радимо? — каже она Хансу.

— Иди! — одговара болесни супруг. Ми не смемо да примимо кривину ако Емануел изгуби титулу светског првака. Он мора да победи. Узми брзи воз и путуј. Имаћу толико снаге да живим док се ти не вратиш.

Сутрадан Марта је већ у дворани где се одржава такмичење и Ласкер почиње да добија. Удвостручује снегу, напада противника без милости, осећа се јак и, на крају, односи победу над Тарашом који се после овог пораза никад није опоравио.

Неколико месеци касније Ханс умире, а Ласкер у позном браку с његовом удовицом налази потпуно мир и радост на делима из своје струке за чим је толико чежурно. У том раздобљу он чини проналаске у области математике и пише два велика филозофска дела.

Но, 1933 националсоцијалисти долазе на власт у Немачкој и Ласкер је принуђен да по други пут напусти домовину. Враћа се у Америку и поново живи од шаха, јер није могао да постане професор. Оронио од болести и стар, он у 66 година поново започиње каријеру. Одлази на турнире, држи предавања, али не из математике и филозофије, што је волео, већ из шаха који га никад није привлачио чак ни у време највећих тријумфа.

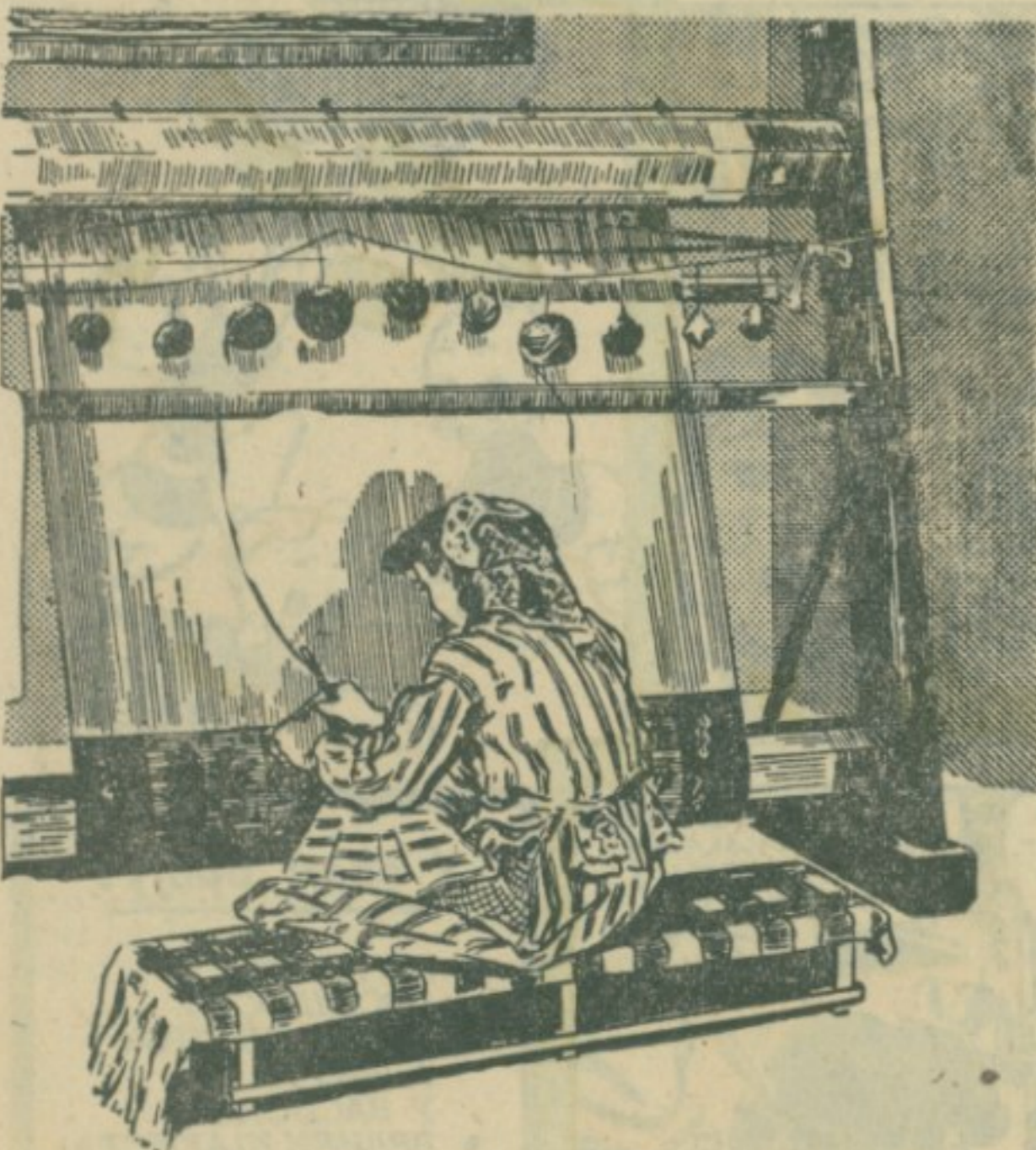
Најзад, 13 јануара 1941 умро је Ласкер, један од највећих шахиста свих времена.

НАЈЛЕПШИ ТРЕНУТАК...

Шта би љубитељи фудбала, а тек играчи, дали да су могли да виде сцену са игралишта у италијанској вароши Сијени. Два тима фудбалских судија сусрела су се да одиграју пријатељску утакмицу. Кад је пао први гол, „непристрасни“ су итекао страшно полетели један на другог јер нису били истог мишљења. „Узорни претставници чистог спорта“ нимало нису штедели своје песнице и својски су млатили једни друге. Полиција је једва поново завела ред. Утакмицу је водио један активни играч фудбала и после свега изјавио у интервјуу штампи: „То је био најлепши тренутак у мојој фудбалској каријери“.

Колики терет жена сме да понесе

Лекари су израчунали да жена не сме да понесе већи терет од 25 килограма, иначе би могла да нашкоди својој здрављу. Уствари дозвољено је оптерећење од 35 до 40% укупне телесне тежине, али терет од преко 25 килограма, без обзира на тежину саме жене, може да проузрокује оштећења у организму. Код девојака испод 18 година овај проценат мора да буде знатно мањи.

ДУГОВЕЧАН

Периски теписи финог квалитета садрже око један милион чворова на само четвртину квадратног метра. Особено тих тепиха, поред изванредне лепоте, јесте и њихова трајност, тако да се могу употребљавати и по 500 година.

300 километара брже но досад

Авиони на млазни погон, који превозе путнике између Европе и Америке, моћи ће да лете око 300 километара брже но досад. Напредак је постигнут помоћу нове инсталације за радар која се сматра најзначајнијим изумом после проналаска секстанта. У чему се та инсталација састоји?

Ако један пилот лети изнад океана или пустих поларних области, он не може тачно да зна којом се брзином креће његов авион, нити колико отступа од правца, јер доле не постоје одговарајући уређаји за одјек таласа што их он пушта. Са новим системом, таласи радара са авиона одбијају се од Земље, враћају се до направе која их прима и сама обрачунава брзину лета и отступања са правца.

Као што је познато, скретање најчешће бива услед јаког ветра. Захваљујући томе што ће у сваком тренутку знати где се налази, којом брзином

лети и колико скреће, пилот ће моћи да, још и на основу метеоролошких извештаја, постави свој апарат у матицу ваздушне струје која ће да га носи у жељеном правцу. Ветар с леђа повећаће брзину авиона од 200 до 300 километара, јер су ваздушне струје на великој висини необично јаке. Пошто их има много и теку разним правцима, сваки пилот ће одабрати ону чији се правац подударе са његовим циљем. Струја, наравно, неће одвести авион баш до места где треба да се спусти, али зато је ту радар да му стално даје податке о скретању. Авијатичар израчунава кад треба да исплови из васнонске ваздушне реке да би управно кључ авиона ка аеродрому.

Проналазак новог радара значајан је из два разлога; због повећања брзине и уштеде у гориву. И досад су линиски авиони на млазни погон имали преимућство у цивилној авијацији, а ускоро ће постићи још веће, јер ће на овај начин путовања постати и јевтинија.

РАДИОАКТИВНА КЊИГА

Један амерички љубитељ ретких примерака књига недавно је у Оксфорду, у Енглеској, купио у књижари дело великог енглеског физичара Радерфорда „Радиоактивне супстанце и њихова зрачења“. Судећи према забелешкама на маргинама страна, купац је закључио да је тај примерак припадао самом писцу.

Пошто је било вероватно да се овај истраживач из области радиоактивног зрачења није богзна како чува његовог убитачног дејства, купац је однео књигу да се испита. Гајгеров бројач је потпуно оправдао његов страх. Од корице до корице књиге налазили су се недозволени трагови радијума.

КАД ЧОВЕК О СЕБИ ГОВОРИ

„Тешак је живот славног човека“, — изјавио је чувени мексикански клоун Квинтифлас, који је при том мислио на себе и на свој живот. Квинтифлас, као што је познато, играо је у филму „Пут око света за 80 дана“. „Кад човек постане појам за једну нацију, — каже он — као што је то случај са мном, мора строго да води рачуна шта говори, где залази и како се влада. Све што урадим и што кажем изгледа као нека порука. Толико сам омиљен у народу, да, кад бих само хтео, могао бих да будем претседник мексиканске владе.“ Неки кажу да чувени клоун заиста тако мисли.

НЕМА ЛЕКА

Дешава се да европски дивљи вепар сам себе убије сопственим очњаком. Наиме, горњи очњак се обично троши услед трења о доњи. Међутим, ако се доњи сломије, он наставља да расте у луку, без препрека, док не пробije лобању.

ЗАБОРАВЉЕНА ВЕШТИНА

Стакло је веома стар изум. Још 1370 година пре наше ере Египћани су израђивали предмете од стакла, а Сиријци су 50 година пре наше ере знали

за дувано стакло. Вештина прављења стакла пала је касније у заборав да би се поново „родила“ тек у 15 веку у Венецији.

ВОЛТЕРОВЕ ИЗРЕКЕ

Бића која немају потреба немају ни духа.

Човек мора бити запослен што више може, јер не радили и не постојати излази на исто. Сви људи су добри, сем оних који неће да раде.

Ништа не ослобађа као обрадовање.

ПРИЈАТНО!

Црвена штитаста ваш, позната у науци под именом кошеница, била је стотинама година једино и веома тражено средство за бојење јела. Ова

нарочита ваш била је веома скапа и употребљавана је само за најфиније колаче, торте и глазури. Пријатно!

КАО С МАРСА

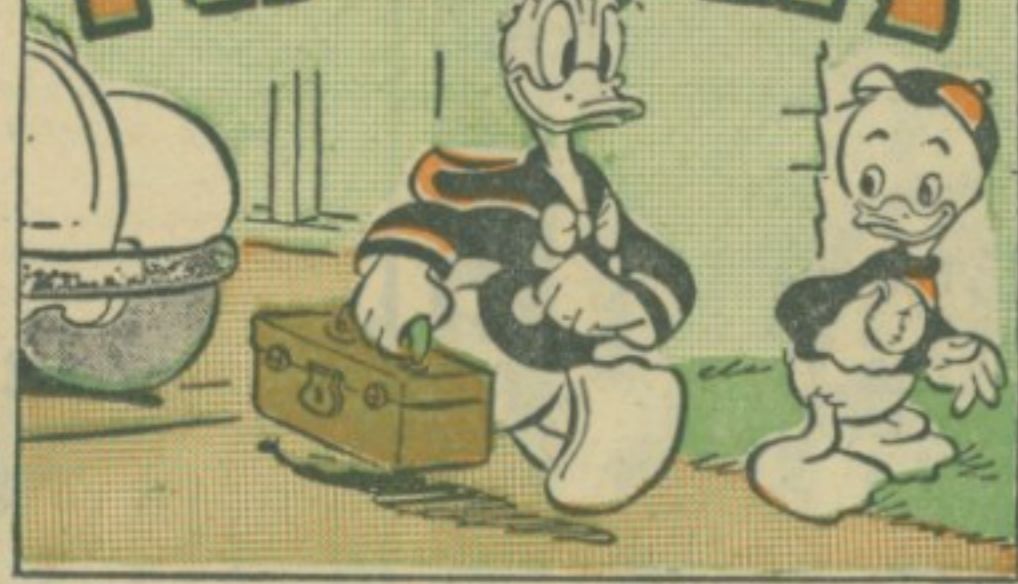
Ево једног примерка „најновије моде“ капа, каква се тек појавила овог лета. Али оне се носе у топионицама, фабрикама стакла и неким другим фабрикама.

Следећи корак: могу се појавити на улици за време то-

плих дана, јер се унутра налазе преграде са око два и по килограма сувог леда који траје и по четири часа. Као поручено за усјане главе!

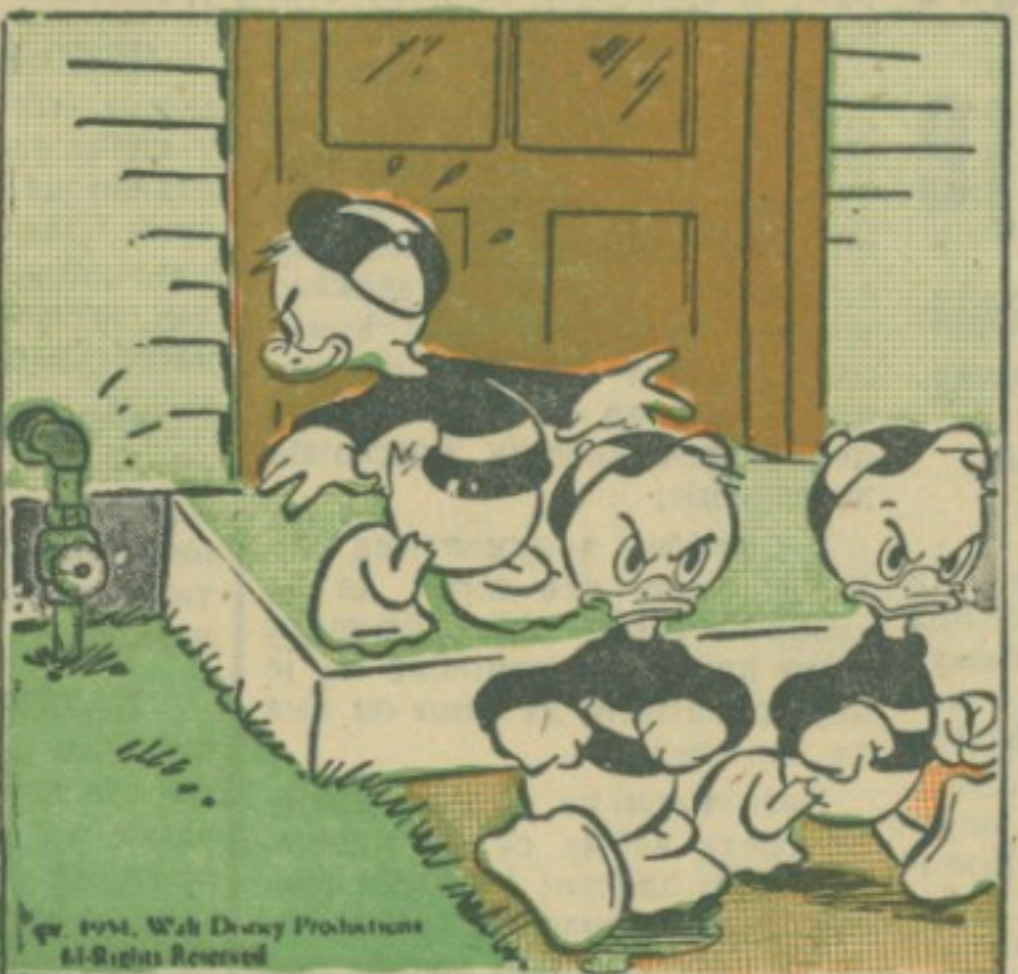
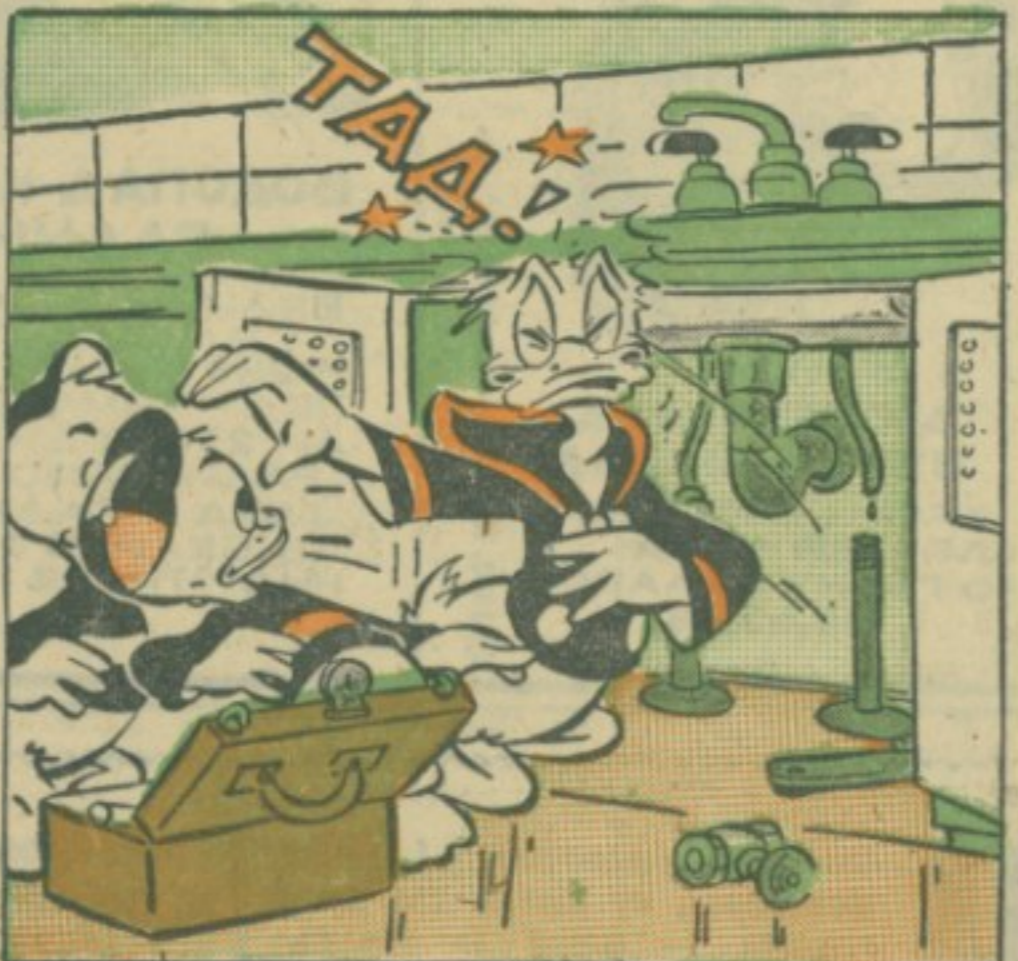
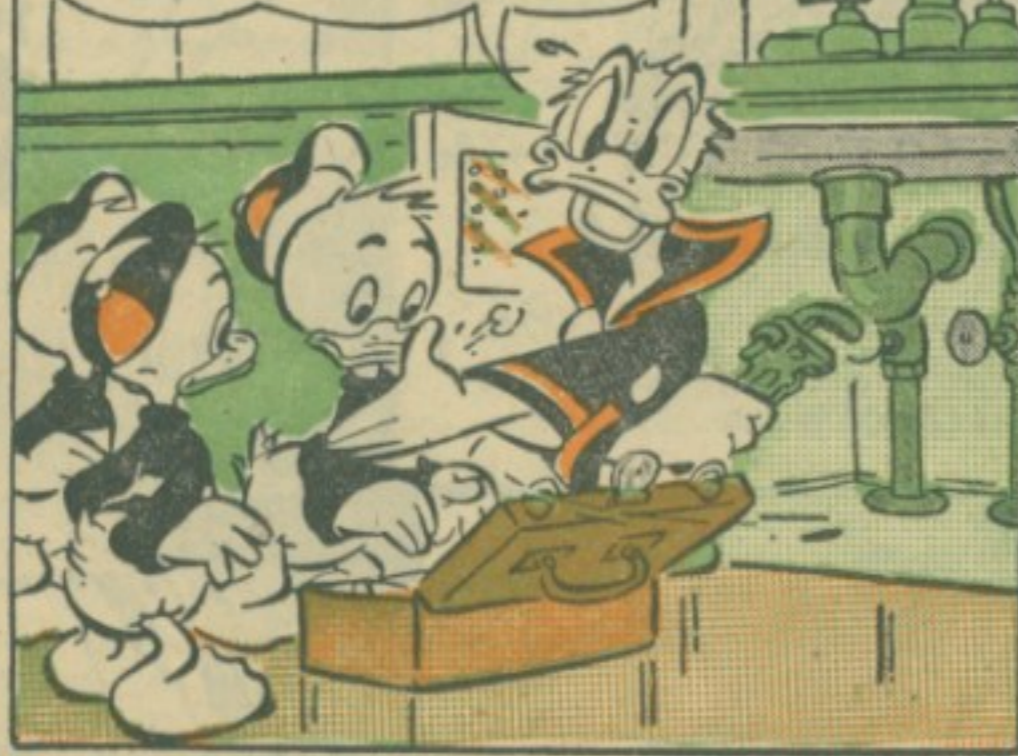
ПАЈА ПАТАК

ШТА ТО РАДИШ, УЈКА ПАЈО?

КОЛИКО САМ ВАМ ПУТА РЕКАО, ДЕЦО, ДА МИ ДОК РАДИМ НЕ ДИРАТЕ АЛАТ?

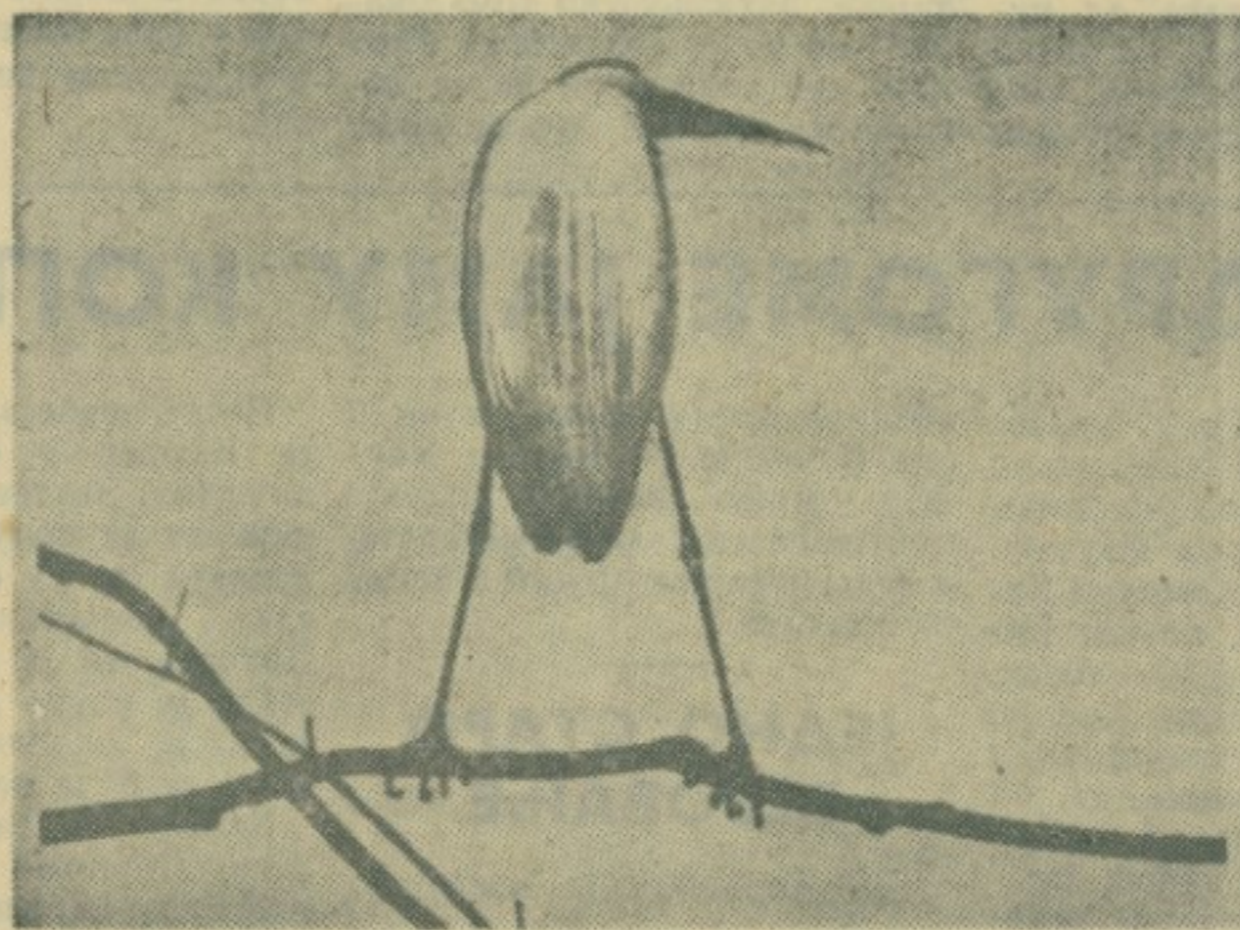

НОВИ РЕЧНИК ХИЈЕРОГЛИФА

Ових дана у Каиру је изашао из штампе први речник египатских хијероглифа, који су припремили професор универзитета доктор Ахмед Вадауи и немачки професор Херман Кајс. На 300 страница речника, хијероглифи су дати упоредно са одговарајућим изразима на коптском, арапском и немачком језику.

Сладокусци

У турском селу Секис Кашик одржана је недавно једна свадба на коју је било позвано веома много гостију. Између осталих јела и послатица на трпезу је био изнет и овај специјалитет: печена камила која је била наведена печеним јагањцима; у јагањцима су били печени пилићи; у пилићима рибе; а у рибама кувана јаја.

НЕОБИЧНО!

У свету чудних људи, животиња и обичаја, постоји и много необичних птица. Ово је једна врста чапље, али по изгледу веома чудна. Снимак је направио јапански фотограф Токатуро Такима.

ОДГОВОР ХУМОРИСТЕ

Једном приликом су запитали Тристана Бернара:

— Кад би горео Лувр које бисте дело прво спасли?

— Оно које се налази најближе вратима. — одговорио је хумориста.

ПРВЕ ЖЕНСКЕ ШКОЛЕ У СРБИЈИ

Књижевник, и за оно време културан човек због чега му је кнез Милош поверио израду Срећанског устава 1835 године, Димитрије Давидовић је још 1821 године предлагао школовање женске деце и чак нудио свој дом за школу. Његова жена би девојке учила кувању, шивењу, везу и плетењу а његове свастике читању и писању и то „без сваке плаше и награде из чистог срца и привржености к роду своме“. Али од писмености женске деце се зазирило, тако да је тек 1839 године у Земуну отворена прва женска школа, а у Србији, и то у Параћину, још доцније — 1845 године.

ПЕРИГОЛ

Француска је богата старинама интересним и данас. Нарочито, источно од Бордоа у Периголу има изванредних

слика и гравура рађених на зидовима праистарих пећина.

Цртеж на овој слици, сматра се стар 30.000 година, нађен је у шпљини Перигол и претставља борбу ирваса.

ШТА ЈЕ МИЛИОН

Кад би се милион људи ухватили и истегли у један ланац он би био дуг 1.650 километара, наравно рачунајући да сваки човек има распон руку 165 сантиметара. А колико је то 1.650 километара? Нешто више него четири пута од Београда до Загреба.

Ripley's

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

ПЛАНИНА КАПЕЛА

У БЛИЗИНИ КАЈЗЕРИДА (ТУРСКА) 60 МАНАСТИРА И КАПЕЛА ИЗДУБЉЕНО ЈЕ У ОКМИТИМ ЗИДОВИМА СТЕНА

ВОДОПАД КОЈИ НЕ "РАДИ" РАДНИМ ДАНОМ

ВЕЛИКИ ВОДОПАД МАРМОРЕ У БЛИЗИНИ ТЕРНИЗА (ИТАЛИЈА) — 280 МЕТРА ВИСОКЕ КАСКАДЕ КОЈЕ СУ РИМЉАНИ ВЕШТАЧКИ СТВОРИЛИ 272 ГОДИНЕ ПРЕ НАШЕ ЕРЕ — "РАДИ" САМО НЕДЕЉОМ И ПРАЗНИЦИМА У РАДНЕ ДАНЕ ВОДА ИЗ РЕКЕ ВЕЛИКО ОДВОДИ СЕ ЗА ПОТРЕБЕ ИНДУСТРИЈЕ И ТАД ЈЕ ВОДОПАД "СУВ"

ПОКОЈНИК ОСУЂЕН ЗА ИЗДАЈУ

СЕР ЏОРџ ГОРДОН, ШКОТСКИ ПЛЕМИК, КОГА СУ ТРУПЕ МАРИНЕ СТОЈАРТ ЗАРОВИЛЕ И ОБЕСИЛЕ, БИО ЈЕ ПОСАД У МЕСЕЦИ ИЗКОПАН ИЗ ГРОБА, ПОЛОЖЕН У МРТВАЧКИ САНДУК И ИЗВЕДЕН НА СУЂЕЊЕ ПРЕД ШКОТСКИ ПАРЛАМЕНТ КОЈИ ГА ЈЕ ПРОГЛАСИО КРИВИМ ЗБОГ ИЗДАЈЕ ПРЕВДА ЈЕ ГЛАСИЛА: НИ ЛЕШ СЕР ЏОНА НИТИ НИКО ОД ЊЕГОВИХ ПОТОМАКА НЕ МОЖЕ БИТИ У ДРЖАВНОЈ СЛУЖБИ НИТИ МОЖЕ НОСИТИ ПЛЕМИЧКУ ТИТУЛУ (28 МАЈ, 1563)

СИЈАМСКЕ РОТКВИЦЕ ИЗРАСЛЕ У ВРТУ И. В. КОЗЛОВА У САН ФРАНЦИСКУ

АУСТРАЛИСКА ПТИЦА ИМЕЛА ХРАНИ СВОЈЕ МЛАДЕ ОБЕШЕНА О ГРАНУ С ГЛАВОМ НАДОЛЕ

© 1958, King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

НАЈСТАРИЈИ РЕЧНИК на свету има преко 3.000 година, а писан је на четири језика — каже француски археолог Клод Шефер, који га је пронашао.

ВЕЛИКИ РАДАР направљен у држави Масачусетс, у Америци, ухватио је за два и по минута одјеке таласа упућених у правцу Венере која се налази удаљена од Земље 89.600.000 километара.

ВЕШТАЧКЕ ВЛАСИ почео је да израђује један специјалиста за перике у Токију.

"СКОЧИ-ЛОПТА" — то је назив за један изум који се примењује сада у неким америчким кошаркашким клубовима. Уствари користе га тренери за вежбање својих играча. То је једна лопта слична обичној кошаркашкој лопти само превучена танким слојем алуминијума. Она виси у ваздуху причаћена за једно

танко уже намотано око механизованог кадема. Задатак је сваког играча да скочи до одређене висине и дохвати лопту. Пракса је показала да кошаркаши после краћег вежбања могу да скоче осам и по до десет сантиметара више него раније.

Кад је једна експедиција јапанских планинара 1956 године освајала арх Манастилу на Хималајима висок 8.300 метара, она је као и ове друге експедиције морала да се бори и са великом хладноћом. На висини од 7.000 метара температура је ноћу падала на 30 Целзијусових степени испод нуле. Ипак, показало се да су Јапаници одолевали хладноћи јер ниједан од њих није доживео неволе победника Анапурне Мориса Херцога, коме су због озлебина били ампутирани готово сви прсти на ногама и рукама. Тајну претставља један мали грејач који се на јапанском назива "каиро" а Јапаницима је познат већ преко триста година. Њихови планинари имали су ове мале грејаче који су их ноћу спасавали од хладноће.

"Каиро" на јапанском значи грејач груди. То је обична лимена кутија, не већа од кутије сардине, у којој сагорева ђумур обавијен хартијом. Наравно, то није сасвим обичан

КОБАСИЦА која греје

»Каиро-грејач« познат Јапанцима већ вековима спречаваће можда смрзавање планинара

ђумур, јер је потребно да се под земљом, без присуства ваздуха, угљеништу стабљике коноплје. Тако добијени ђумур се иштити и стави у хартију која се са обе стране веже канапом, као кобасица. Положена у лимену кутију, "кобасица" се пре употребе запали са оба краја и постепено сагорева, а никад и не пожути тканину којом је кутија обавијена. Захваљујући томе, "каиро" се може ставити на било који део тела и он ће се загревати, али се никад неће

створити опекотине. Јапански планинари су имали две врсте грејача — мање за грејање руку и веће које су ноћу стављали у вреће за спавање.

Интересантно је на који начин ђумур сагорева у затвореној кутији кад у њу једва продире ваздух ионако сиромашан кисеоником на великим висинама. Одговор свакако треба тражити у врсти ђумура и начину његовог сагоревања — прво се пали средњи део а тек касније површина до хартије.

У неким документима из 1690 године већ пише да за "каиро" треба употребљавати само ђумур од конопље па је највероватније да само он има та својства.

Планинари из многих крајева света веома су се заинтересовали за овај јапански грејач. Добродошао би свима који су принуђени да заноће под ведрим небом на великим висинама. Можда ће, ако се употреба "каира" прошири, постати ребе вести о несрећним планинарима који су се смрзали.

10.940.000 ЈЕ МАКСИМАЛНИ БРОЈ који се не сме прећи, јер иначе неће бити места за те становнике Њујорка, — каже комисија за урбанизам.

ЦРНО-БЕЛА ТЕЛЕВИЗИЈА постаје обојена ако се сличице на платну телевизора смењују у специјалном ритму. Сасвим случајно се догодило да су гледаоци у Енглеској и Совјетском Савезу видели на својим апаратима обојене слике у току неколико секунди, али један аустријски инжењер је пронашао начин и патентирао систем за ово.

ПРВИ РОБОТ ЗА СПРЕМАЊЕ СТАНА приказан је публици пре извесног времена у Лондону. Присутни су могли да се увере како овај апарат за свега један сат изгладна на стотине квадратних метара пода и то без човечије помоћи.

БАТЕРИСКА ЛАМПА која може да функционисати и на дубини од око 80 метара испод морске површине већ је израђена. Делови ове лампе су хромираним омотом заштићени од притиска и корозије воде. Главно преимућу-

ство ове лампе је у томе што ће користити гљурцима, научницима, као и спорским риболовцима, јер сваки на свој начин тражи привлачност у морским дубинама. Конструктор ове лампе назвао ју је очи за "људежабе".

КО ДРУГОМЕ ЈАМУ КОПА...

Суд у Грацу недавно је расправљао о једном несвакидашњем случају. Неки Сигмунд Кауфер, познат као ђумућан али настран човек, дошло је на чудну идеју. Већ одавно он у својој кући нагомилала намирнице да би му се нашле за сваки случај. Пошто је страстан пушач створио је и знатне резерве цигарета. Из страха да му уложени новац не пропадне, осигурао је свој магацин цигарета против пожара.

Полиса осигуравајућег друштва садржавала је и клаузулу, да су цигарете осигуране и против злонамерне паљевине. Кауфер је схватио да се и пушење тако квалификује и да ће, према томе, осигуравајуће друштво бити дужно да му

накнади штету макар их он и сам попушио. И тако је Кауфер, донео "велику" одлуку: попушиће свој лагер цигарета, а осигуравајуће друштво ће му их платити.

ЈЕДНО СТАРО ВЕРОВАЊЕ

Дуго времена је постојало веровање да људска пљувачка уништава чак и змије отровнице и животиње које имају жаоке. Ово веровање потиче још из времена Плинија и Аристотела, који за то наводе и примере. И Волтеров хирург је тврдио да се могу побити гмизавци ако се само додирну штапом напоњеним у пљувачку.

После неког времена појавио се Кауфер у осигуравајућем друштву. Захтевао је да му се накнада за попушене цигарете исплати јер су оне пропале услед злонамерне паљевине. Друштво га је одбило и целу ствар је морао да решава суд, који је одлучио да "штета" мора да буде надокнађена.

Кауфер је ликовало, али не дуго. Друштво је истина исплатило одређену суму, но одмах је поднело тужбу против њега због злонамерне паљевине осигуране имовине. Сведоци ипак били потребни пошто је у свом захтеву он већ признао да је цигарете попушио, и на тај начин сам себе оптужио. Суд га је осудио због злонамерне паљевине осигуране имовине у циљу добијања отштете — на шест недеља затвора.

ПРЕТЕЧЕ

НАЈВЕЋИХ УСПЕХА ЉУДСКОГ РОДА

Васнонска пустиловина два мала мајмуна који су се у једној америчкој ракети винули у свемир исто као и Лајкино путовање вештачким сателитом пре две године, узбудило је светску јавност. Са нарочито много оштрине је друштво за заштиту животиња у Великој Британији осудило жртвовање животиња у научне циљеве. Многи међутим заборављају или не знају да су животиње одувек биле највернији сарадници људи на њиховом путу у напредак и да ово није прво њихово жртвовање.

Оваца је помогла Пастеру да открије вакцину против бешнила, бочице су савладале за хваљујући серуму добијеном од говеда, крвни паразити су побеђени уз помоћ мачке, коњички неизмерне услуге људима у њиховој борби против опасне инфекције тетануса, индиска прасад су омогућила Пфајферу да открије вакцину против колере а пси сваког дана чине огромне услуге анатомској медицини.

Али животиње ће свакако највећу услугу тек учинити у великој васнонској авантури. Руси и Американци су почели да шаљу у ракетама: мајмуне, псе, мишеве и друге животиње тек 1951 године. Основни проблем је вратити жива на земљу бића која су хитнула у космос фантастичним брзинама.

У току 1952 године Американци су први пут дочекали једног мајмуна, мајмуницу и два бела миша живе и здраве после путовања ракетом „аероби“ до висине од 60 километара. Мишеви у балонима-сондама путовали су у току 1955 године прво до висине од 27.000 а затим 35.000 метара.

Директор Института за експерименталну астронаутику у Москви професор Покровски саопштио је 1956 године да пси изванредно подносе васнонска путовања. У току године дана више од дванаест паса је послато на висине изнад 100 километара. Читава два месеца пре лансирања ракете пси су подвргавани свакодневном

тренингу прво у барометарским коморама, затим у авиону и најзад у ракети. Време проведено под маском која ће их штитити од наглих климатских промена постепено се повећавало.

У току 1957 године Лајка је први пут заплвила интерпланетарним простором. Путовање је трајало 12 дана а највећа висина је износила 1.500 километара. Платила је животом пустиловину у коју су је људи гурнули, али је летела брзином од 28.700 километара на час. У славу пса-претече васнонских путника подигнут је 1958 године у Москви споменик пред који свакодневно долазе хиљаде деце и одраслих.

Док Руси настављају своје експерименте са њима, Американци претежно употребљавају мишеве, мајмуне и инсекте, код којих је циклус размножавања врло кратак те се може и у том смислу испитивати дејство космичких зракова и сунчевих радијација.

У току 1958 године Американци су послали у васнону мишеве: Миу I, Миу II и Вики који се никад нису вратили јер су њихове ракете експлодирале или, ако су пале, нису нашене. Руси су слали псе Бељанку и Шоштрају које су се вратиле живе и здраве са висине од 450 километара.

На основу запажања на висинама од 100 до 210 километара брзином од 4.320 до 6.120 километара на час, руски научници су закључили да животиње не пате и чак добро издржавају напоре путовања. Кабина где је пас затворен садржи 40% кисеоника који се обнавља сваког сата. Једина значајна али и озбиљна физиолошка промена састоји се у удвостручавању броја белих крвних зрнаца.

Децембра прошле године мали мајмун из амазонске џунгле од свега 30 сантиметара и тежак само пола килограма, послат је ракетом Јупитер у васнону али се није вратио. Апарати су ипак регистровани да ослобођење од земљине тежине није било штетно по здравље малог мајмуна. Постављен је био са коленима подигнутим према бради, а тај положај омогућује да се издржи дејство убрзања.

У току ове године у авијатичарској медицинској школи у Рајдолфу, у Тексасу, под врвању се свакодневном тренингу мајмуни резуси и мишеви. Нарочито се навикавају да подигну једну предњу шапу чим се упали црвена лампа. На тај начин се може обезбедити контакт између унутрашњости ракете и базе на земљи.

Најзад је дошло и до недавне одисеје Ејбла и Бејкера.

Двогодишња мајмуница Ејбл тешка је три килограма и своју обуку добила је у медицинској школи поморске авијације у Пенсаколи у Флориди. Бејкер је исто тако женка врсте „устити“, тешка само килограм. Била је прво на курсу у болници Валтер Рид у Вашингтону а потом на обуци у балистичком центру америчке армије у Хантсвилу. Затворене у врху једне ракете дуге 20 метара, две мај-

мунице су полетеле у васнону из Флориде у 8 часова и 35 минута. У њиховој пратњи била су два контролорнијера и више десетина патролних авиона са задатком да прихвате ракету чим падне у море. Свака мајмуница је била смештена посебно, у кабину високу 25 и широку 35 сантиметара изоловану од промена температуре. Бејкер је имала пластични шлем на глави и радно отпремник на грудима који је бележко откуцаје њеног мајмуног срца. Требало је да послужи искључиво за физиолошке експерименте: регистровање је рад срца, бележење кривуље температуре, притиска и крвотока, на брзини од 16.000 километара на час. Ејбл је требало да послужи за проверавање психотехничких елемената и рефлекса у току девет минута када је ракета би-

ла без тежине. Црвена лампа се нажалост није упалила и апарат је батајлио.

Притисак у њиховим кабинама је стално био исти а температура је износила 29 степени. Угљендиоксид који су издисале две животиње био је одмах неутрализован нарочитим хемиским елементима. Веома су занимљива запажања о великој промени тежине за време повећања и смањења брзине. Тако је Ејбл „порасла“ од три и по на 55 а затим 130 килограма!

Експеримент је успео и оба мајмуна су стигла на земљу жива али не и здрава. Ејбл је после два дана утинула, а научници су закључили:

— У техничком погледу научили смо много ствари, али и поред свега мајмун није човек.

ПАБЛО КАЗАЛС СТАЛНО НАПРЕДУЈЕ У МУЗИЦИ

Музички критичари и публика једнодушно су оценили да је Пабло Казалс највећи живи виолончелиста на свету. Али, иако има 83 године и поред старости и општег признања, он вежба на овом инструменту по четири до пет часова дневно. Један од његових пријатеља, који није смео да га залита зашто се премара, поставио је то питање његовој суспузи, која је одговорила:

— Пабло каже да сваки дан вежба како би могао и даље да напредује.

НЕЗАПОСЛЕН ЗАТО ШТО СУ МУ УГИНУЛЕ БУВЕ

Амерички артиста Боб Летјус остао је недавно без занимања зато што су му угинуле две буже са којима је водио своје тачке.

— Све сам учинио да им спасем живот, — изјавио је Боб Летјус — али су ипак угинуле услед исцрпности на послу.

»ДРУГИ ДАХ«

„Други дах“ (или дисање) настаје када неко после привременог губитка даха услед уложених физичких напора поврати нормалан ток дисања. Када неко трчи употреби више енергије него обично. Последња тога је такозвани „губитак даха“. После извесног времена он може да подеси ритмичко дисање и да поврати нормалан ток — тојест „други дах“.

ЧОВЕК КОЈИ ГОВОРИ ДВЕСТА ЈЕЗИКА

га, које је куповао уместо слаткиша, научио је да говори и пише арапски. У то време познавао је већ дански, шведски, норвешки, енглески и прилично холандски. Арапски је учио и усавршавао на неком старом тексту „Хиљаду и једне ноћи“. На разним преводима истог текста он је проучавао најпре смисао и састав појединих реченица, а затим усавршавао граматичку, упознајући притом логички састав и динамику појединих језика, као и њихове најважније особине.

У једној књизи доктор Шултајс има потписе познаника из Кореје, Финске, Јапана, арапских земаља, Јужне Америке које је упознао на својим многобројним путовањима. То су сав пријатељи који му узвраћају посету, с којима он одржава сталну преписку.

Кад је први пут био у арапским земаљама, он је као „што обично првих сати чини, само ослушкивао изговор, боју гласа, нагласке и све карактеристике арапског језика“. Тек после 6 сати пажљивог слушања проговорно је арапски, изненадивши своје арапске знајце тачношћу изговора и дубоким познавањем особина арапског језика.

Највеће интересовање побудио је кад се као млади студент филологије пријавио за државне испите из 39 језика. „Тим“ испитне комисије састављен од 20 професора сматрао је државним „тимом“ фило-

лога, а у недостатку професора за поједине језике Берлински универзитет био је приморан да позове „репрезентативце“ с разних немачких универзитета у унутрашњости.

После главног испита „полако су долазили на ред остали језици“. Под „осталим језицима“ др Шултајс подразумева санскрит, гуарани, ирски, старосирски, губерати, еве, украјински, горласки, ит-бира, хајда, амхарски, папуанске дијалекте, суданске језике и још много десетака осталих језика за које већина људи не зна ни да постоје нити где се говоре.

Интересантно је да му је „знатне теškoће“ задавало учење мађарског језика, нарочито због дугачких реченица у којима на почетку долази субјект, негде у средини предикат, а објект где му драго. Исто тако тежак му је био и пољски са својим „неправилним другим падежима“ па и арапски за чије именице постоје многобројни облици мношине. И кинески, поред своје сразмерно прости употребе речи, што представља основу за многобројне додатке, био му је „прилично тежак“.

Тако на пример реченица „Thien hla wei win“ у дословном преводу значи: „Небо доле ради ти народ“. То нема никаквог смисла. Тек после прилично компликованог избора речи и тражења смисла може се доћи до исправног значења, тј. „Земља припада народу“.

— Особина је Кинеза, да важне ствари изразе с мало речи, — каже Шултајс. Кад се стекне потреба разумевања, осећање смисла и уђе у дух језика, кад се зна где треба уметнути изостављене делове реченица кинески је онда чак веома лак језик.

У јапанском језику се примећује пословна трезвеност на рода, хладна логика и начин осећања који много потсећа на латински. Јапански говорници никад неће покушати да потресу своје слушаоце, јер им се чини да би то било нелогично. Они никад неће рећи „царев рођендан био је празник“, него „онај дан био је дан, који је био празник“. Не познају сликовити начин говора па не могу рећи „Нова година доноси срећу“. Ствари апстрактни појмови немају руке, ноге, па према томе Нова година не може се примицати, доћи, доносити. Срећа по јапанском схватању може само да се догоди заједно с Новом годином.

Језик неких црначких племена нишопшто није примитиван, како би се очекивало. Може се, на пример, у језику суахели или хауса изрећи цела реченица са две речи, а да притом не остане неразумљива. Док Кинези за „Волим те“ кажу само „Во аи ин“, у Јапану су много прецизнији и зато у љубави не може бити неспоразума. Они кажу: „Моја присутност ону страну да љуби има част“.

У западном делу Берлина живи др Шултајс, полиглот, човек који говори 200 језика. Али у часу кад о њему пишемо, сасвим је могуће да он говори и који језик више с обзиром на његов неуморни рад и на лакоћу којом учи стране језике. Кардинал Мезофант, који је већ говорио око 147 језика, научио је арапски на путу од Бодоње до Рима. Путовање дијалектом у то доба трајало је око 3 дана. Шултајс учи додуше нешто „спорије“ али зато говори знатно више језика од свих познатих полиглота.

Пространи стан др Шултајса „наместен“ је заправо само књигама, речницима, граматикама, енциклопедијама, уџбеницима и преводима тек-

стова на најразличитијим језицима: од папуанског до језика афричких Хауса и северноамеричких Дакота Индијанаца. Од свих ових многобројних књига, једна мала има за њега велико, непроцењиво значење: књижица коју је пре много година добио његов отац са конгреса историчара у Холандији. Малишан се веома заинтересовао за њу а отац је једног дана приметно да дечак до касно у ноћ остаје над књигом и да из ње настоји да научи холандски језик. Веома љут отац му је одузео књижицу па и све остале књиге на страним језицима, јер је сматрао да су ноћи за спавање, а никако за учење језика.

Али спрост дечака — као и сав велике страсти — није знала запреке. Из неких књи-

Да би било удобније...

У лето ове године напуниће се сто година откако су прва кола за спавање кренула шинама. У поређењу са данашњим то су били врло скромни и примитивни вагони, али за своје време, кад су обични имали само дрвене клупе, представљали су сензацију. „Дворца на точковима“ саградио је двадесетогодишњи механичар Џорџ Пулман из Албиона у држави Њујорк.

Младић је имао двадесет година када се први пут возио железницом. Али њега, за разлику од других сапутника, није толико интересовао пред кроз који су пролазили, колико унутрашњост самих вагона.

— Зашто путовање не би могло да буде угодноје? Зашто путници морају сатима и данима да седе на уским тврдим клупама, уместо да седе на меким седиштима где би ноћу могло и да се спава? — питао се он.

Осам година после овога радио је Пулман у Чикагу на изградњи зграда и улица на мочварном земљишту које је

требао претходно насипати, и успео да уштеди 20.000 долара. Читаву ту суму је употребљено за грађење првих спаваћих кола.

„Дворца на точковима“ није донео очекивани финансијски успех. Прилике у Сједињеним Државама нису биле такве да би се пробудило велико интересовање за приватна путовања. Грађански рат постављао је железници задатак да пребаци што више трупа и муниције а не да се брине о удобности путника.

То Пулмана није обесхрабрило, чак напротив, дао се на посао да изгради нова и савршенија спаваћа кола која је назвао „Пионир“. Кола су била још дужа, шира и виша од свих тадашњих вагона. Имала су талацирана седишта и, за тадашње појмове, веома луксузне уређаје, чак и салон.

Железничке компаније нису одмах прихватиле ни „Пионира“ и можда би нова кола доживела судбину „Дворца на точковима“ да један случај није спасао Пулмана. Када је 1865 убијен Абрахам Линколн требало је да буде сахрањен у свом родном месту у велике почаст. Велики број државника и познатих људи спремао се да путује и том приликом железница је неким

пружила удобности свога „Пионира“.

Тако су ова кола постала позната и одмах ушла у редован саобраћај, мада су многи са скептом гледали на њих сматрајући да се публика неће помирити да ради удобности плаћа скупље карте.

Али спаваћа кола су прихваћена у свету. Само једанаест година после појаве „Пионира“, белгиски инжењер Нагелмакерс је основао међународно друштво спаваћих кола. И она, већ 1876 саобраћају између Остендеа, Берлина, Келна, Беча и Париза. Осам година касније било је спаваћих кола у Оријент-експресу који је ишао до Румуније. Спаваћа кола су убрзо после тога успостављена између читавог низа градова у Европи. Због овога је требало да се мењају оосовине на колима, како би се укључила у колосеке различитих ширине. Крајем деветнаестог века спаваћа кола су стизала чак до Иркутска у Сибиру, и од Каира до Луксора у Египту, а почетком двадесетог већ и до Владивостока.

ЈОШ И САДА

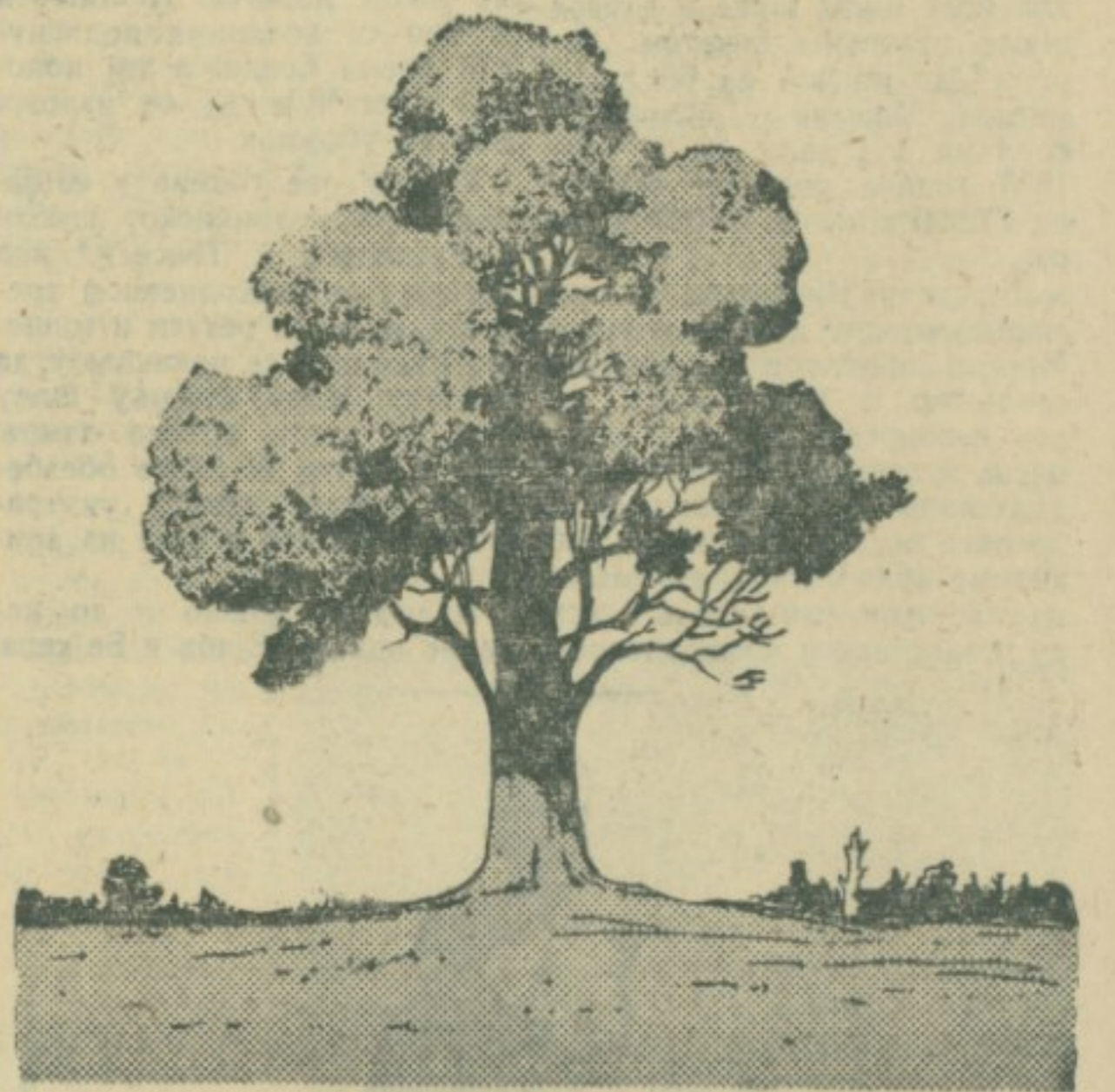
Злато још привлачи извесан број упорних сањалица у горњем току реке Рио Гранде, мада су дани златне грознице већ давно прохујали. Ево једног оптимисте који се блажено осмехује уз блаћаву садржину у тепсији где ће можда и наћи злата бар колико да се прехрани преко зиме.

Друго време

Из захвалности што га је потпомагао, чувени француски сликар Реноар поконио је 1882 године продавцу уметничких слика Диран-Ријелу слику његове две кћери. Пошто је овај због свог заузимања за импресионисте доспео на нивоу пропасти, није могао задржати ни ову њему и његовој породици тако драгу слику. Доспела је у Њујорк, где ју је сада на аукцијоној продаји хтео да откупи праунук Диран-Ријела. Али даље од 150.000 долара није могао да се надмеће, јер је конкурент био фабрикант аутомобила Валтер Крајслер. И остале купце Крајслер је потиснуо плативши слику 255.000 долара, а то је досад највиша цена за платно једног импресионисте. Седам година пре него што је изradio портре Диранових кћери, Реноар је приредио изложбу у хотелу Друо у Паризу и за укупно 20 слика добио свега 2.161 франак.

„Нигде мира и спокоја“

Чувену депотину Таис, односно њену мумију, одавно шетају по Паризу и никако да јој нађу достојно место за вечни боравак. Мумија ове Грциње из Александрије, о чијем је животу Масне написао познату оперу, откопана је у северном Египту и пренета у Француску. Пошто су је раскошно оденули, изложили су је у музеју Гиме, одакле је њено одело пренето у Лувр а тело у Музеј о човеку. Међутим, пошто музеј већ располаже са око 15.000 мумија разних порекла и старости, управа је одбила да прими и Таис у свој подрум. Док јој се не нађе стално место, некадашња лепотица, за коју су се у своје време толико интересовали владари Александар и Птоломеј I, налази се сада приремено на једном тавану.

Није исто

Између зрелости и дужине живота код животиња и биљки не може да се повуче оштра паралела. Дрвеће не умире од дужине „живота“ у истом смислу као што је случај код виших животиња и људи. Неки спручњаци сматрају да смрт мод дрвећа наступа као последица неприродних узрока.

КАКО СУ АДЕЛА-ПИНГВИНИ ДОБИЛИ ИМЕ

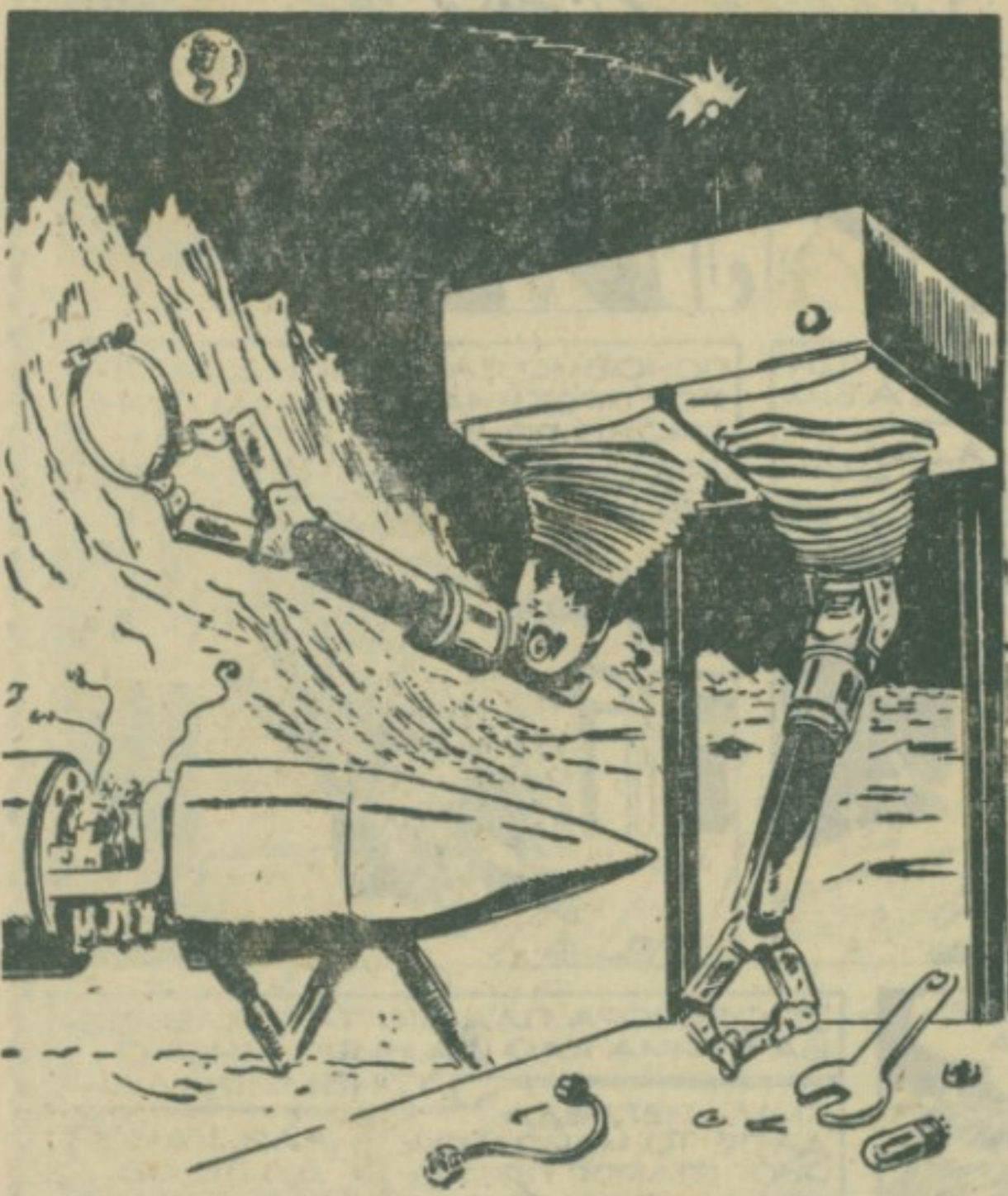
Ову врсту пингвина први је видео француски истраживач адмирал д'Урвил, и по имену своје жене назвао их — Адела. Они су високи око 75 сантиметара. Да би снеле само једно јаје годишње женке морају путовати око 40 миља преко снега, леда и мора до свог легла. Ове птице граде гнезда од каменчића и разних костију пингвина који су ту утинули ранијих година.

ОТКРИВЕНО НЕДАВНО

Конан Дојл, творац Шерлок Холмса, био је оснивач „народног спорта у Швајцарској — смучарства“. Ова Дојлова заслуга откривена је тек недавно, поводом прославе 50 година од његове смрти. Пре више деценија, долазећи из Скандинавије у Швајцарску, Конан Дојл је унео у земљу први пар смучки. Њих је поконио браћи Брангер, који су тако постали први смучари у Швајцарској.

ЦЕНА СЛОНА

Потпуно супротно од цена које мање-више за све артикле расту, цена слоновина је ове године знатно пала. До пре годину дана један слон је стајао 2.100.000 франака док се ове године највећи сувоземни тисар продаје по цени од милион франака.

ПРЕ ЧОВЕКА

Механички уређај, звани „помоћник“, недавно конструисан, могао би бити први „човек“ на Месецу. То је уствари успео облик робота који може да ради многе послове „својим рукама“ као и човек, а њиме се управља са удаљености од много хиљада километара. Неки научници мисле да би пре човека могао да упути на Месец овакав тип робота.

ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ

„ОВДЕ, НА ВИДИКУ...“

Одлука Народне скупштине од 4 августа 1898 године којом је, поред осталих средњих школа, укинута и Ужичка реалка, изазвала је прво огорчење у народу, али се под тадашњом окружном обреновићевском владавином, у оној и онаквој Србији какава је тада била и како ју је Радоје Домановић описао у својој „Страдији“ — тешко неко могао уселити да против тога и устане. Апсане су и без тога већ биле пуне политичких преступника, окованих тешким ланцима и „букагијама“.

И све би то прошло у миру и само са стиснутим зубима и „стегнутим песницама у чепу“ да се међу њима Ужичке реалке, која је тада већ била доста позната по својој слободоумљу, није нашао један одважан млађи који је, упркос свим стегма и опасностима, предузео један колико смео толико и оригиналан корак. Био је то седамнаестогодишњи ђак шестог разреда реалке Димитрије Туцовић, који ће и дојуче као студент на Великој школи у Београду у познатим демонстрацијама у Сепатату 1902, на београдским улицама 23 марта 1903 и, најзад, као вођ Српске социјалдемократске партије, задати многе мука српској буржоазији и њеном поретку.

И из даљине могли прочитати стихови:
„Овде, на видику,
Свет нек' види цео
Ловор венац што му
Четвртг се сплео!“

Договорили су се да за извршење ове своје смеле „операције“ сачекају залазак тоглог августовског сунца. У први сутон, на дан 7 августа, Упутили су се ка реалци. Са увиђеном заставом под мишиком, Туцовић је неопажено ушао у зграду, док су двојица „завереника“ чували стражу, скривени у парку прекопута. Није прошло дуго, а на крову зграде се појавио Туцовић, и одмах затим се залепршала црна застава пободена на уздигнутом торњу.

На изласку, Туцовић је заључао главна врата, бацио кључ и „завереници“ су се разишли својим кућама, задовољни успешно изведеним подухватом.

Када се супрадан „раном зором“ чуло за црну заставу на реалци, „пожурило“ је и старо и младо да види то чудо. Стигао је убрзо „на лице места“ и окружни начелник Зотовић, који је просто цептео од беса. И док су органи полиције и општински пандури, по његовом наређењу, успели тек око 8 часова да скину заставу „окоро цело Ужиче је поред реалке продефиловало“, и са прикривеним задовољством читало стихове на црној застави: „Овде, на видику...“

Завера против ћутања

На који начин би се могла јавно жигосати ова фамозна одлука о укидању његове драге реалке, у којој је он „чуо прву социјалистичку реч из уста свог старијег школског друга и учитеља Радована Драговића“ — питао се Туцовић.

И ускоро је решио: у знак жалости и протеста треба истаћи црну заставу на реалци. Створио је одмах план како да то изведе са двојицом својих најближих и најповерљивијих школских другова из социјалистичког „дружкова“: Сретеном Вукашиновићем и Тасом Милојевићем. Без двоумљења они су пристали и тако је склована „завера против ћутања“!

„Целом свету на видику“

Одмах су се дали на посао. „Истресајући“ последњу пару из чепова“, сакупили су колико је било потребно за набавку неколико метара црног платна. Затим су нашли велику мотку, конач иглу и остали „алат“ и закључани у једној склоници обични код Тасе Милојевића „направили заставу. Вукашиновић је био најстарији међу њима. Те године је матурирао и бавио се помало песничтвом. На брзину је саставио стихове и они су изрезани великим штампаним словима од беле хартије. Слова залепљена на застави била су тако велика, да су се

Полицијска истрага

Поведена је одмах најоверљивија полицијска истрага поводом овог „мечуленог“ бунта. Осумњичен је чак и сам директор реалке Петровић, који већ и иначе није био у вољи режиму. Претпостављајући да је то свакако дело ученика из ђачке друшћине и књижице „Напредак“, у којој се млади Туцовић — по-

Стари поп Јеврем, због своје честитости веома цењен, отац Туцовићев, о томе ништа није знао и није могао директору ништа да каже. А када је, после, затражио од свог сина да му призна истину, он му је све потанко испрочицао. По очевом савету то исто је морао да призна на саслушању пред директором, који је на велику радост свих

сте Радована Драговића који је већ напустио школу и отишао у Аустрију на изучавање столарског заната — највише истицао, позвао је оца Туцовићевог да се о томе распита.

што би добио разделно би сиротињи и невољницама.

Једног дана случајно је и Омар чуо за њега. Калиф је био прави чудак; не само што је био пиција и што је од новца начинио себи јединог идола, већ и особенак који није подносио никог у својој близини.

Кад је Ахмед — тако се дервиш звао — ступио у калифову одају, овај му је понудио да седне.

— Дакле, ти си мудри Ахмед, — рече Омар и подругљиво погледа дервиша који је био обучен скромно, готово као какав просјак.

— Пресветли господару, ко је тај који може да каже да је мудар? Алах је велики и он ме је у својој великој милости обдарио с нешто разума.

— Добро, онда ми допусти

да и ја видим неку корист од твог разума. Ја сам усамљен човек, немам пријатеља. Посаветуј ме, шта да радим?

Ахмед га без речи одведе до прозора и упита:

— Шта видиш тамо доле?

— Шта видим? Па — људе, само људе...

На то га Ахмед приведе једном огледалу и поново запита:

— Шта видиш сад?

— Видим само самог себе.

Ахмед се тада поклати пред калифом и рече:

— Окно је од стакла, а и огледало је такође од стакла? Стакло огледала је, међутим, превучено сребром. Човек је тако саздан: чим се између њега и света појави сребро, он престаје да види друге људе и види само сама себе.

Рок-ен-рол у научне сврхе

У лабораторији Јан Освалда, у Оксфорду, неколико дана је трештао цез оркестар. Свиран је искључиво рок-ен-рол, али не ради играња, већ због доброволјних слушалаца који су за време свирања седели са капом електроенцефалографа на глави. Из добивених података доктор Освалд је закључио: „Свирање делује на слушаоце успављујући. Наравно, не може да их потпуно успава већ само површило и то кад тактови нису бучни или кад свира соло кларинет.“

Ово се објашњава на тај начин што слушаоци за време свирања ритмички ударају стопалом, руком или нагињу главу, што изазива равномерно дисање. Брзо, испрекидано дисање смањује прилив крви у мозак а тиме и будност. Доктор Освалд сматра да једнолики ударци там-тама изазивају транс афричких становника баш услед сличног дејства бубњева.

ДЕРВИШ КАЛИФ И ОГЛЕДАЛО

З а време налифа Омара III, кога је народ назвао „дицијом“, живео је у близини Багдада један дервиш о чијој се мудрости и добротности далеко чуло. Из дана у дан долазили су људи у његову скромну кућу да моле за савет или помоћ. Чак се ни високи и највиши достојанственици нису либили да га потраже и бриге.

Млада народ није штедео у даровима, дервиш је живео више него скромно, јер је био задовољан малим и готово све

ДИВНО ВРЕМЕ! ДА ПРОШВР-ЈАМО МАЛО!
МОЈ НОВИ ДОМ!

ОХ! САГРАДИКУ ИГЛО ОД ПАЛМОВОГ ЛИШКА И ЖИВЕКУ ТОГЛО И СРЕБНО!

ОВО СЕ ЗОВЕ ЖИВОТ!

ОХ... ГЛАГ БЛАВ ПЛАС

КО БИ ОЦЕ-КИВ'О ПОПЛАВУ... И ТО Х... ХЛА-АНУ!
НАСТАВИКЕ СЕ

КРОЗ ОАЗЕ Тарима...

ДЕТАЉ ЈЕДНЕ ФРЕСКЕ (СЛИКАН ВОДЕНИМ БОЈАМА) ОТКРИВЕНЕ У МИРАЊУ. ЛИЦЕ ПРИПАДА ГРУПИ (АРИЈЕВСКОГ ПОРЕКЛА) КОЈА ЈЕ ОКУПИРАЛА ТАРИМ ДО VIII В.

вима; жене су имале навијене обрве, очи широко отворене, светлу кожу и пуне усне. Својим држањем, панцирима и купастим шлемовима људи су потсећали на витезове Округлог стола.

Данас се мисли да су ови елегантни ратници и њихове љупке жене били аријевског порекла, и то бесумње Интоскити који су се преселили неких неколико векова пре наше ере у долину Памира. Али њихов језик, онај на коме су монаси у манастирима преводили свете хиндуске текстове — а становници ових оаза били су већином будисти — није могао да буде одређен. Њихов „кучен“ нема сличности ни са словенским ни са јерменским, чак пре дичи на неку мешавину италиског и келтског због чега се не може да одреди ни порекло овог становништва.

Куча, најважнији од градова Тарима био је нека врста престонице. Са својим владаром и двором он је давао тон овом префињеном друштву, изолованим аријевцима у Азији.

Чувене по лепоти

За време ходочашћа, Хјуан Тсанг (VII век) путник и талентовани писац био је сјајно примљен од кнезова из Турфана и Куча. Према описима а нарочито према видном сликарству, још добро очуваном, можемо замислити свиту која с крајем на челу излази из града да би дочекала „учитеља вере“. Владарка је такође била окружена својим дворским дамама. Витезови из свите, са шлемовима на глави у-

красним перјем, панцирима и дугим камама са дршкама дивно изрезбареним — јакли су на коњима. Као и у нашим средњовековним војскама заставнице и заставе биле су јасно обојене, прикачене на врх копља и украшене грбовима. Дворјани обучени у богата одела пастелних боја са рукавима и оковратницима оивиченим крзном и украшеним бисерима. Даме нису биле мање елегантне: обучене у дуге хаљине стегнуте у стругу, сличне су властелинкама из Средњег века и чувене по својој лепоти, шарму и вештини да се улепшају.

Никад више...

Куча је претстављала за ходочаснике и трговце одморниште пуно пријатности. То је био град задовољства, са чувеним свирачима на флаути и гитари, који су се одевали у тамноцрвена одела.

Многобројне откривене фреске из осмог века потсећају на чувену таписерију из Боајеа. На њима су мотиви јуначких дела, лов, концерти, религиозне церемоније и различите свечаности из живота владара.

На несрећу у овим оазама живело се увек у неспокојству а префињени дворјани били су у исти мах и смели ратници. Градови Тарима налазили су се на свега неколико дана хода далеко од турско-монголских хорди, па је право чудо како су они тако дуго могли да се одупру жељи да не покоре раније овај „рај“.

Али најзад преплављени навалом номада — Куча, Турфан и други градови Тарима нису се никад више повратили од те катастрофе.

ЧУДНА КУЋА

Једна њујоршка фирма саградила је за своје канцеларије необичне просторије. Ни на једној одаји нема прозора, светлост је свуда вештачка, а ваздух се убацива по потреби. Зидови, под и таванице израђени су тако да су просторије и безвучне. Власници фирме као и њихово особље тврде да је рад у таквим собама право задовољство, јер уопште не чувају и човек после рада излази потпуно свеж и чист.

У ЧАСТ СПУТНИКА...

Да би растеретили сам град Москву, стручњаци подику на десетак километара од ње први „сателитски град“, који ће се звати „спутник“. Сваки „Спутник-град“ моћи ће да прими по 65.000 становника. Куће неће имати више од четири спрата али ће бити саграђене од једног специјалног фабричког материјала. Мрежа аутокара повезиваће „спутнике“ са Москвом.

У сред Азије се уздиже огромна ланац као чудесна преграда од планина која дели становништво по начину живота на два света: са сталним насељима и са номадским начином живота.

Стиснуто између планинских области становништво се неизменично налазило на ударцу понеке од великих сила Азије: прелазило из кинеских у турске руке, или руке Хуна, затим поново Кине, и тако без престанка. Ове области биле су поприште непрекидних борби.

Овде је реч о високим долинама које се налазе на северу од Тибета, на западним границама пустиње Гоби. Данас је ова област практично мртва: језера су упула исушена, реке пресохле. Али пре 1500—2000 година, у пријатним оазама које су се налазиле дуж притока Тарима, владала је жива политичка, економска и културна активност.

У почетку наше ере сибијске државице Тарима имале су јак економски значај: оне су управљале чувеним караванским путем између Кине и Средоземља, познатим под именом „Свилени пут“. Њиме нису пролазили само каравани, већ је ту продрала и култура — коју су доносили путници на проласку са истока на запад и обратно. То је био и прави пут за дуге поворке људи и осамарених мула после планинских кланаци и пустиње.

„Свилени пут“

„Свилени пут“ је полазио од римске Сирије, прелазило Месопотамију, ишао сасвим поред данашњег Техерана и после Бактре у Авганистану, захватао Памир, најзападнији део азијског масива. Ту се у једној долини налазила чувена „камена кула“, где је према старим записима обављана трговинска размена између каравана који су долазили са запада и истока. Код Кахгара се „Свилени пут“ делио у два крака: један је ишао ка северу кроз оазе Куча, Карахара, Турфана, а други ка југу кроз Јаркан, Котан, Квизил. Најзад, ова два пута су се спајала на граници Кине, близу града Нган Сиа.

Цветане оазе

У почетку наше ере, мале државе Тарима биле су изванредно напредне. Наводицавање је обезбевало велику плодност пољима на којима су успевала жита, виноград,

Лик људи

Становници, како их приказују фреске из Мирана са почетка наше ере, имали су кошу смеђе-црвену, очи зелене или сиве, орловски нос, без браде али са малим брковима.

ЕЛЕКТРОНСКИ МОЗАК ИЗДАЈЕ НАРЕЂЕЊА ЕЛЕКТРОНСКОМ МОЗГУ

Инжењер са Технолошког института у Масачусетсу Даглас Рос пронашао је нову врсту робота који се сматра зачетником „другог периода аутоматизације“. До његовог проналаза, електронске машине су извршавале радње према унапред одређеном програму који је припремао сам човек. Међутим, инжењер Рос је пронашао могућност за нову, двоструку аутоматизацију. Уместо човека, један „супер мозак“ припрема програм рада њему подређеног електронског мозга. Човек треба само да постави задатак првој направи која ће да пронађе могућност и начин израде неког предмета и, после извесног времена, подређени робот ће га начинити према примљеним упутствима.

Ево примера којим је Рос доказао примену свог изума. Он је „наредно“ супер-роботу да му начини пепељару за коју му је дао размеру и облик. Пошто је супер-робот „размишљао“ извесно време, дао је упутства својем потчињеном електронском мозгу како да начини наручену пепељару. Овај други робот ставио је у рад машину алатику и пепељара је била готова за свега пет минута.

КРЕПАК СТАРАЦ

Листови у Њу Делхију пишу ових дана о подвигу неког Виноба Бахе који је за последњих осам година превалио пешице 15.750 километара. Виноба има сада 63 године, тежак је свега 40 килограма а болује од чира у желуцу и маларије.

WALT DISNEY'S ПРИЧА О ЧУПАВКУ

У ГРЕГОВОЈ ДНЕВНОЈ СОБИ, ПРЕКОПУТА КУЋЕ ДАНИЈЕЛОВИХ, ФРАНЧЕСКИН РАД СЕ НАЈЕДНОМ ПОДИГАО, КАО У ОДГОВОР НА НЕКУ МИСТИЧНУ ЗАПОВЕСТ...

„БАШ У ТРЕНУТКУ КАД ЈЕ ПОЧЕЛА ЧУДНА ВИЛБИЈЕВА ПРОМЕНА...“

ОХ, НЕ! НЕ МОЖЕ БИТИ...

ЧУДНО! ЧУПАВКА НЕМА... А ЈА НИСАМ ПРИМЕТИЛА КАД ЈЕ ОТИШАО...

САБЛАСНА МУЗИКА СЕ УТИШАЛА, ЗВУЦИ ДАЛЕКЕ ГРМЉАВИНЕ СУ УМУКЛИ... А ВИЛБИ ВИШЕ НИЈЕ БИО ВИЛБИ!

А... АЛИ... ШТА СЕ ТО ДОГОДИЛО?

ПОНОВИО САМ НАПИС СЕ СТАРОГ ПРОТЕНА КОЈИ САМ СЛУЧАЈНО ПОНЕО ИЗ МУЗЕЈА... И ОВО СЕ ДОГОДИЛО!

МУЗЕЈ! ПРОФЕСОР ПЛАМКАТ! ТО ЈЕ! ОН ЋЕ ЗНАТИ КАКО ДА МЕ ОВОГ ОСЛОБОДИ!

ХМ? УЧИНИЛО МИ СЕ КАО ДА МИ ЈЕ КУЋА РЕКЛА, ЗДРАВУ МУЧИ!

ПРОФЕСОРА ПЛАМКАТА ВИЛБИЈЕВА ПРИЧА КАО ДА НИЈЕ МНОГО... УЗНЕМИРИЛА...

ХИМ... ИЗГЛЕДА ДА ЈЕ ТО ЦАРОЛИЗА ОНОГ СТАРОГ ПРОТЕНА...

АЛИ, КАКО ДА ЈЕ СЕ ОСЛОБОДИМ?

БУДИ МИРАН, ВИЛБИ... МОЖДА ЋЕ ТО ДА ПРОБЕ САМО ОД СЕБЕ, КАО ГЛАВОВОЂА...

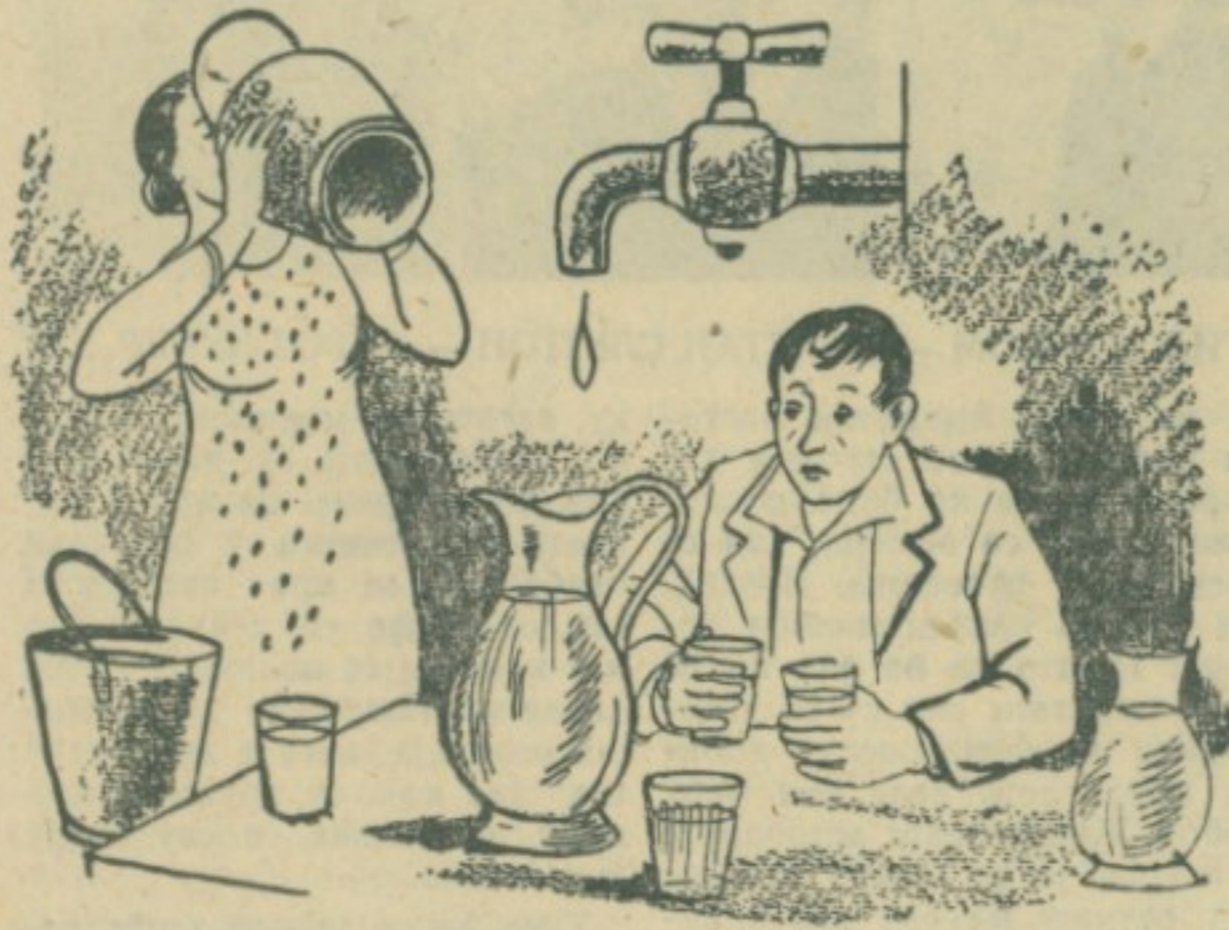
СТАРИ НАРОДИ СУ ВЕРОВАЛИ ДА СЕ ЦАРОЛИЗА МОЖЕ РАЗБИТИ КАКВИМ ЈУНАЧКИМ ПОДВИГОМ...

ЈУНАЧКИМ ДЕЛОМ...

ИЗВИНИ, АЛИ ТОЛИКО САМ ЗАУЗЕТ ПРИПРЕМАЊЕМ ИЗЛОЖБЕ...

ОВАЈ... ОПРОСТИТЕ ШТО САМ ВАС ЗАДРЖАО ПРОФЕСОРЕ!

ПИЈАНИ - ОД ВОДЕ...?

Медицински и фармаколошки стручњаци одавно већ заступају мишљење да је „отров“ само количински појам. Заправо, теориски посматрано, све може да буде „отровно“ ако се узме одједном у претераним количинама. То важи чак и за обичну воду.

Два лондонска лекара, Еразмус Берлоу и Хиу де Ворднер, запослени у болници Сен Томас, објавили су у једном од последњих бројева „Часо-

писа за медицину“ чланак о седморици својих пацијената који су због претераног узимања воде дошли у исто физичко и душевно стање у какво западају алкохоличари после вишедневног опијања. Код тих „водопија“ због претераног уношења воде у организам крв постаје разређенија, говор им је несигуран, очни капци им се склапају, они сами осећају вртоглавицу и верују да се налазе у неком другом свету. Понеки од њих, кад се „опију“ водом, постају свадљиви и насилни и сутрадан редовно осећају мучу.

У току последњих година ова два лекара проучавала су случајеве седам жена и два мушкарца који су били хроничне водопије. Они нарочито детаљно описују случај једне педесетседмогодишње жене која је пре једанаест година, у нападу потиштености, почела да пије воду. Понекад она попије и до 18 литара воде дневно, и толико је постала роб тог свог „порока“ да спава у купатилу само да би била што ближе чесми.

Нека друга жена постала је такође водопија у време кад јој је умро муж. Код осам до девет њихових пацијената, „страст“ за водом јавила се због истих или сличних психолошких повода због којих се други људи одају алкохолу. Девети пацијент, пак, сматра да је разлог због кога је постао водопија тај што је некад био морфинист. Исто као и алкохоличари, и „дијачи воде“ могу месецима и годинама да се одупиру, свом „пороку“, а да затим наједном поново постану жртве ове своје склоности. Хроничне водопије из Лондона претстављају нарочито проблем за лекаре, јер је њих исто толико тешко лечити и излечити колико и хроничне алкохоличаре.

Још шпански инквизитори знали су да је вода узимана у претераној количини исто што и отров. Ти „мајстори мучења“ присиљавали су своје затворенике да пију огромне количине воде. Прекомерно узимање воде доводи раније или касније до стања које би се могло назвати „тровање водом“. Најпре наступи тешка главобоља, затим неподношљиви грчеви у мишићима, делиријум и најзад смрт.

Потребно је ипак поменути да до ових симптома не долази искључиво због повећања количине воде у организму, већ што се као последица тога смањује количина соли у ћелијама.

Колико је воде потребно човечијем организму у поређењу са потребом појединих жи-

вотиња? Микроскопски мале амебе, које се рачунају у најмање животиње, потроше за сваких седам часова количину воде која је по тежини истоветна с њиховом телесном тежином. Мишевима је за то потребно пет дана, асу и крави две седмице. Човеку су, пак, за то неопходне четири седмице, што значи да човек просечне тежине (70 килограма) треба да унесе у организам нешто мање од три литара воде дневно. Корњача, међутим, за читаву годину дана „потроши“ свега онолико воде колико је тешка. Али, и то је много у поређењу с неким врстама каткса које могу „живети“ тридесет година од количине воде која је равна њиховој тежини.

Особе које су посматрали лондонски лекари, као и педесетседмогодишња жена која попије и по 18 литара воде, сигурно су оболеле од поремећаја центра за регулисање промета воде у организму, који се налази у међумозгу, у делу названом хипоталамус, где су и остали важни центри што управљају радом свих наших органа, — а вероватно и од поремећаја излучивања тав, антидиуретског хормона који настаје у задњем режњу хипофизе, жлезде са унутрашњим лучењем, налегле на базу мозга. Према томе за нормалан процент воде у организму, потребна је усклађена функција између центра у хипоталамусу и задњег режња хипофизе. Ако је таква складност поремећена из било којих разлога, настаје и поремећај у проценту воде у организму и због тога особе које од таквог поремећаја пате, обично пију велику количину воде и велику количину излучују.

До поремећаја у нормалној функцији центра у хипоталамусу и задњег режња хипофизе долази врло често после душевних потреса или како се у горњем извештају лепо каже „због сличних психолошких повода због којих се други људи одају алкохолу“. У том случају поремећај центра у хипоталамусу има за последицу мање лучење антидиуретског хормона у задњем режњу хипофизе, те бубрези слабије ресорбују (утијају) воду, али због тога излучују велику количину мокраће. Како организм губи воду, то болесник који болује од овакве болести — у медицини назване инсипидни дијабет, што значи етимолошки „безукусно протицање“ (мокраће) — мора да пије велику количину течности, чак и до 35 литара у току 24 часа, да би губитак надокнадио. Према томе пијење толике количине воде није „порок“, у првом смислу речи, већ болест.

ПРВЕ...

Преглед пртљага и царивење на граници отсада ће бити мање непријатно јер ће тај посао вршити жене, које су предусретљивије и љубазније од мушкараца — оматрају у француском Министарству финансија. Стога је у Француској за овај отсад једино женама доступни позив, конкурсом изабрано 11 кандидаткиња. У посао ће их упутити искусни царински чиновници на предавањима у Националној царинској школи у месту Неји на Сени. Нацрт за униформу ових првих жена-цариника израдила је једна позната париска модна кућа.

ПОСТИГЛО СЕ ДВОЈЕ...

Демонстрирање болести или операција, студенти медицине могу да прате само ако седе у првим редовима амфитеатра. Да би им омогућило боље праћење наставе највећи стоматолошки факултет Америке који се налази у Њујорку увео је телевизију. Слушаоци се налазе у одвојеној просторији и око сваког телевизора рад професора прати по једна група студената. На овај начин постигло се двоје: избегнута је опасност од инфекције, а затим добило се и у времену јер сви студенти одједном уче исто.

КО ЗНА...

Неки амерички научници тврде да ће у XXVI веку, тј. кроз шест столећа, на сваком квадратном метру земљине кугле, укључујући и поларне крајеве као и планетске архиве и данашње пустиње, живети по један становник. Другим речима предвиђају страховиту пренасељеност.

НАЈМАЊЕ НА ВОЗОВИМА

Приликом последњих статистичких података установљено је да је на возовима било најмање несрећних случајева: свега 0,07 док на аутомобиле отпада 2,6; на аутобусе 0,14; на авионе 0,12.

ОД АУТОМОБИЛА ЗА 10 МИНУТА АВИОН

Направљено је, као експеримент, пет авиона двоседа са мотором од 135 коњских снага. Први авион-аутомобил био је направљен још пре седам година, а овај данашњи може да буде преобращен у авион или обратно, за свега десет минута.

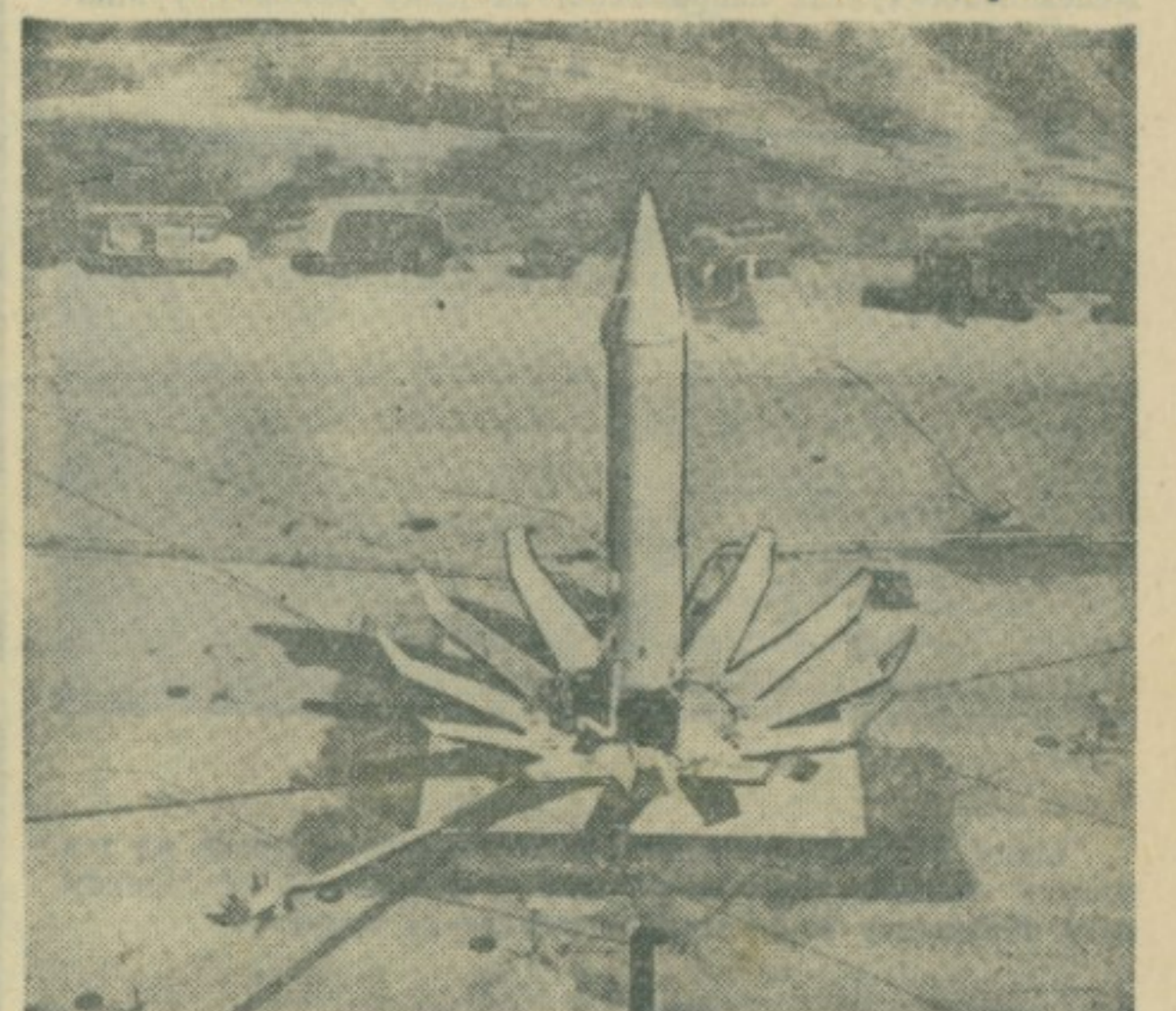
ПИЈАЦА НА ТОЧКОВИМА

Домашње у америчком граду Коулд Спрингу могу сваког јутра, испред самих својих врата да купе све потребне намирнице. У колима их разносе по граду. Генератор који ради на бензин снабдева струјом фриџидер у коме се налази сва лако покарљива роба.

Расправа око Шопенових посмртних остатака

У последње време води се Пољаци би желели да следе- одштра полемика око преноса оштрних остатака Федерика Шопена, славног пољског композитора и пијанисте, који је 1849 године сахрањен на париском гробљу Пер Лашез.

ЗАКЛОН ЗА РАКЕТУ — КАО ЦВЕТ

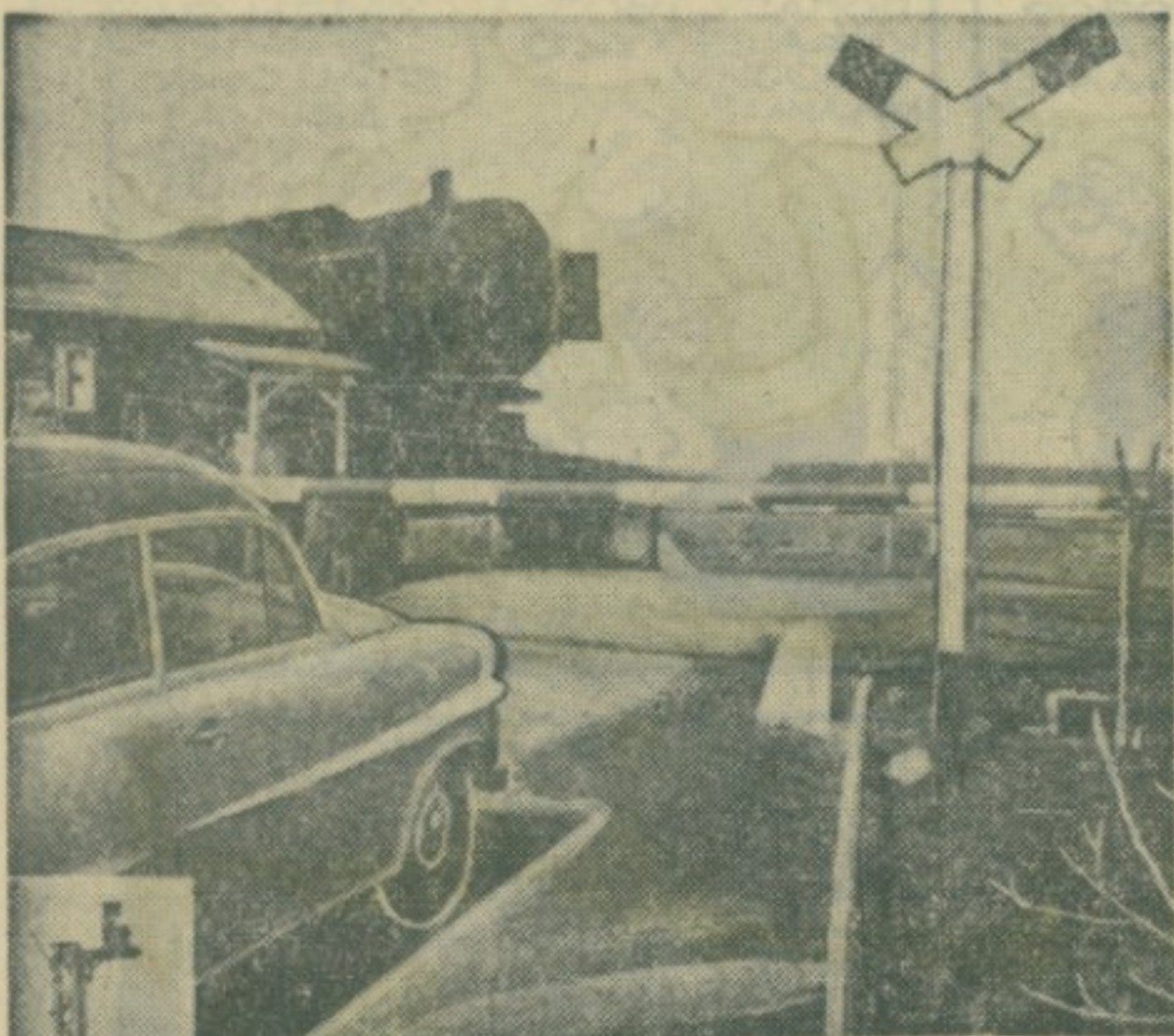
Ова ракета добила је заклон од дванаест делова који се приликом припрема за расцветање расцвета као цвет.

ПОКРЕТНА БЕНЗИНСКА СТАНИЦА

Трговина тежи да се што више усаврши и да сасвим угоди потрошачу. Тако су на- чињене и покретне пумпе за бензин, које прилазе паркира-

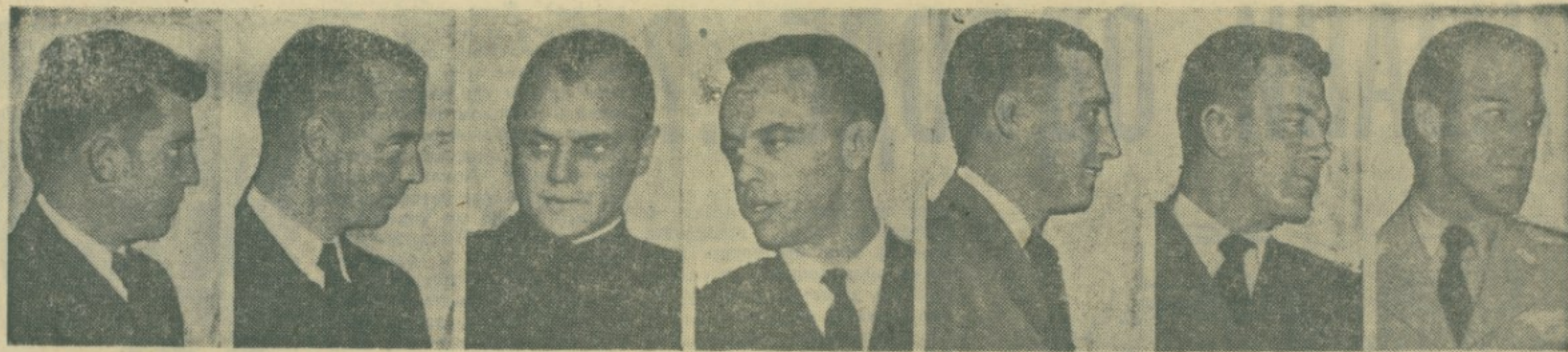
ним аутомобилима и ту их снабдевају горивом. Оваква покретна станица- пумпа налази се у предграју Оклохаме у САД.

ТЕЛЕВИЗИЈА НА ЖЕЛЕЗНИЧКОЈ РАМПИ

Немачка федерална железничар спушта рампу на електрични сигнал воза који се приближава, а на другом екрану прати истовремено и аутомобилски саобраћај. Рампе се такође виде на екрану а њихов положај означавају различита светла.

ДА ЛИ ЋЕ БИТИ ПРВИ?

ВАЛТЕР ШИРА — МАЛКОЛМ КАРПЕНТЕР — ЏОН ХЕРШЛ — АЛЕН ШЕПАРС — ВИРГИЛ ГРИСОМ — КАПЕТАН СЛЕЈТОН — ЛЕРОЈ КУПЕР

Један човек ће, вероватно, кроз две године први пут на авиону-ракети полетети у свемир и то брзином од 35.000 километара на час, направив три окрета око наше планете и спустиће се негде у Јужном Атлантику. У случају неуспеха за њим ће кренути други и тако редом.

Веш неколико година комисије састављене од највећих стручњака у области психологије, физиологије, медицине и астрофизике бирају прве астронауте. Треба да између више десетина хиљада пријављених одабрати неколико хиљада чије физичке особине одговарају нормама предвиђеним за идеалног свемирског пилота: тежина 75 до 80 килограма и висина око 175 сантиметара. Затим је професору доктору Норману Ли Бару поверено да помоћу психолошких тестова изабере 500 кандидата који ће бити најдостојнији да први полете у висину. Питање на коме је пао највећи број оних који су личили на праве људе од воље и челика гласило је: „Да ли бисте остали добровољац чак иако не бисте били сигурни да ћете једног дана заиста кренути у васнону?“ Сви они који су одговорили одређено одмах су отстранени, јер је њихов одговор показивао да их на подвиг покрећу жеља за

славом и таштина а не права љубав за науком. Група се смањила са 500 на 110 људи а затим са 110 на 52 човека који су одговарали још и следећим нормама: имали су између 30 и 40 година, сви су завршили факултете, нижи су од 175 сантиметара, имају више од 1.500 часова лета авионом или ракетама, ожењени су и имају просечно два детета. Последњи психолошки тест је био — написати слободан став на тему: „Ко сам?“ Елиминисано је још 24 и остало је свега 28 кандидата.

Затим су почела медицинска испитивања: права савремена инквизиција. Одведени су у центар за истраживање у Дајтону где су подвргнути тешким физичким пробама у празним коморама потпуно мрачним и безвучним, у добошима који се окрећу, у седишћима која се избацују огромним брзинама, на покретним шинама и у авионима где нема земљине теже. Недељама су храњени синтетичким производима каква ће једино бити њихова храна у челичним шкољкама на 180.000 километара далеко од земље. У експерименталном центру у Рајту ствари су помоћу нарочитих машина услови предвиђени за васионске летове и после сваке пробе бележене су реакције њиховог срца, плућа, мозга,

вида, удова. Сви су морали доказати да имају довољно стрпљења и снаге да проведу дане и недеље у коморама потпуно изоловани од света. Најзад је после серије експеримената и испита одабрано седам људи од којих ће један отсудног дана полетети у свемир. Ко ће од њих то бити нико још не зна и неће знати две пуне године. По свом начину живота, стремљењима и својствима, свих седам изабраника необично личе један на другог. Осим овога, сви се они баве пецањем, воле да косе траву у својој башти и да гледају телевизију.

Од седам изабраника капетан Слејтон који има 35 година изгледа најодлучнији.

— Дао бих своју десну руку да будем први! — изјавио је он.

За време рата је био пилот бомбардера и извршио је 56 напада на Немачку и 7 на Јапан. Ожењен је и има двоје деце. Малколм Скот Карпентер је марински официр, има 36 година и отац је четворо деце, а Валтер Шира исто толико стар и има двоје деце; Виргил Иван Грисом није био пилот у прошлом рату али је

учествовао у више од ето ваздушних борби над корејским ратиштем, ожењен је и има једно дете. Лерој Гордон Купер је експериментални млазни пилот, има 2.300 часова лета, и отац је двоје деце. Аллен Шепарс је ожењен и отац је једног детета. Последњи од седаморице изабраних је најславији од свих: Џон Хершл јуниор још од 1957 године држи рекорд у брзини трансконтиненталног прелета од Њујорка до Сан Франциска, а на емисији „Све или ништа“ на телевизији зарадио је 30.000 долара. Ожењен је, отац двоје деце, има 38 година а идол му је у литератури Жил Верн.

Занимљиво је да су жене свих ових одабраника врло оређне и не страхују за судбину својих мужева јер су убеђене да ће полетети тек када буде сигурно да ће моћи и да се врате.

Колика је вероватноћа да ће се први астронаути вратити са своје свемирске путоловине? Астрофизичари и научници сматрају да она износи свега 50%.

Од краја априла седам људи су изоловани у једној бази за истраживања. Нико не сме

да их види. Амерички листови унапред нуде огромне хонораре ономе ко буде послао први допис са Месеца, или са свемирског путовања. Последња понуда износи милион долара! Пошто се не зна ко ће први полетети они су се договорили да финансиску добит од првог лета деле сви међу собом. Живот првог астронауте осигуран је на 20.000 долара, а у случају његове смрти породица ће добијати годишњу пензију од 40.000 долара.

Засада сви они проучавају астрономију, међународно право, инструменте, радио-технику,

васионску медицину и слично. Подвргнути су нарочитом режиму исхране. За време последњег тренинга у ракетама одабраним за први свемирски лет одлучиће се дефинитивно и у коме ће се положају човек налазити. Извршиће се последња ревизија свега а драгоцену локвуста која су пружили мајмуни применитиће се свуда где је могућно.

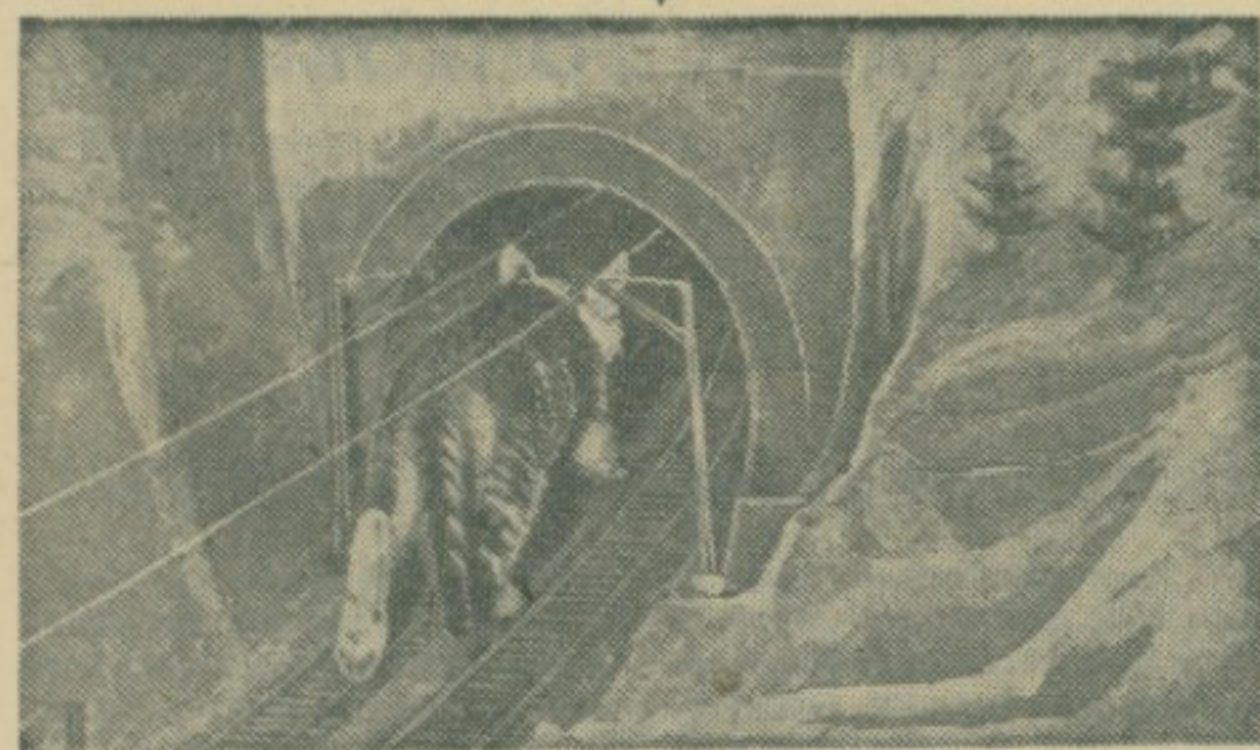
Тако ће се једног лепог вечера у априлу 1961 године сва дубина небеског бездана отворити пред човеком да попут Кристинфора Колумба крене у освајање нових светова.

„Ледена мрква“ чува нашу прошлост

Група истраживача који се налазе у Тулу, на Гренланду, пренела је у Чикаго једну облупу од леда чија дужина износи 300 метара а пречник свега 20 сантиметара. Да би могла да буде пренета, исечена је на више делова. Овај слуб леда, који научници називају „ледена мрква“, изрезан је из дубине и претставља 800 слојева снега који дају слику таложења снежних падавина у току 800 зима. Слојеви леда чувају ваздушне мехуре, бактерије, праšину и пепео протеклих векова. Научници се надају да ће анализом успети да сазнају какви су атмосферски услови владали на Гренланду у протеклом времену. Очекују да, између осталог, нађу и пепео вулкана Кракатау и Катами који су били активни 1883 односно 1912 године, а такође и доказе о радиоактивним падавинама у току последњих четрнаест година.

„КЊИГА — ЛЕК“

Клиника при универзитету у Гизену у Западној Немачкој, почела је заједно са библиотекама да врши избор књига које се могу дати на читање болесницима, и то према њиховој болести. Испошавило се да поједине књиге изабране на тај начин невероватно „лековито“ делују на болеснике. Зато је сада ова акција проширена на читаву Западну Немачку, па се надлежне просветно-медицинске власти чак решавају да објаве и каталог у коме ће бити списак које књиге треба дати болесницима.

НИШТА ЧУДНО

Не бојте се! Није ово никакво чудовиште с Марса. Нити је толико велико да једва пролази кроз железнички тунел. Ово је обична мачка која има намеру да прође кроз мачету железничког тунела направљеног за једну изложбу у Минхену.

НЕ СВИЂА МУ СЕ

Маму Белинду, очевидно, више интересује храна од тек рођеног ситчића, који се појавио у лондонском зоолошком врту. Малишану се то изгледа нимало не свиђа.

РАДИО У УХУ

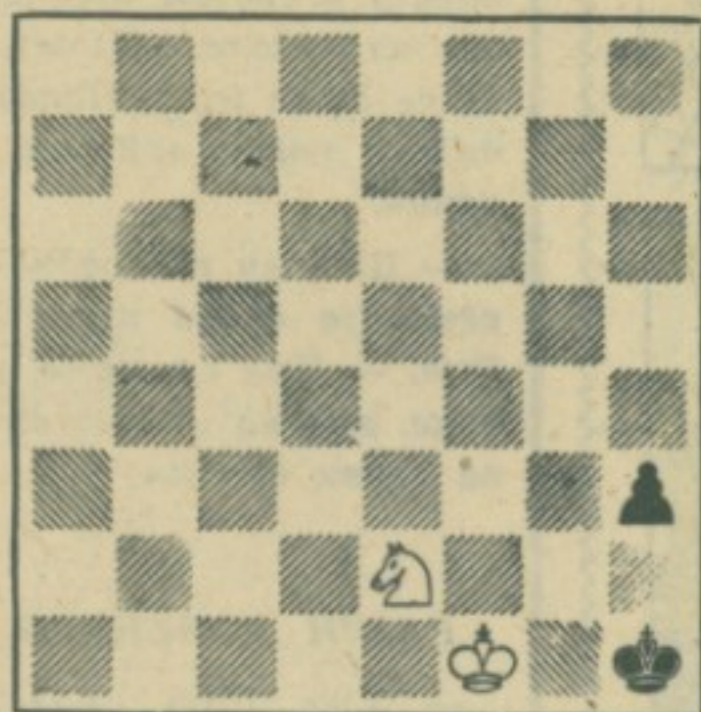
Два немачка инжењера из Западне Немачке, израдила су најмањи радиопријемник на читавом свету који може да стави у ушну дупљу. Према изјави његових конструктора овакав радиопријемник открива неслушене могућности у погледу његове примене.

Учимо шах

LXXV

Да ли је могућно да се изведе мат ако на шаховској плочи постоје само три фигуре — два краља и један скакач? Разуме се да није, то зна сваки шахиста. Али, ако један играч има скакача, а други једног пешака, могућно је да настане таква ситуација да партију изгуби онај који има пешака. То изгледа чудно, али шах је уопште чудна игра.

Да црни, у овој ситуацији, нема пешака, бели га уопште не би могао матирати, а овако, ако је бели на потезу, црни иде у сусрет неизбежном поразу. 1. Се2-г3+, Кх1-х2 2. Сг3-ф5, Кх2-х1 3. Кф1-ф2, Кх1-х2 4. Сф5-е3, Кх2-х1 5. Се3-ф1, х3-х2 6. Сф1-г3, мат.

„ТОПЛЕ СЛИКЕ“ не стварају се на принципу класичног „црно-белог“, већ на принципу „топло-хладно“. То значи да боја не игра никакву улогу при стварању једне инфрацрвене фотографије већ једино температура.

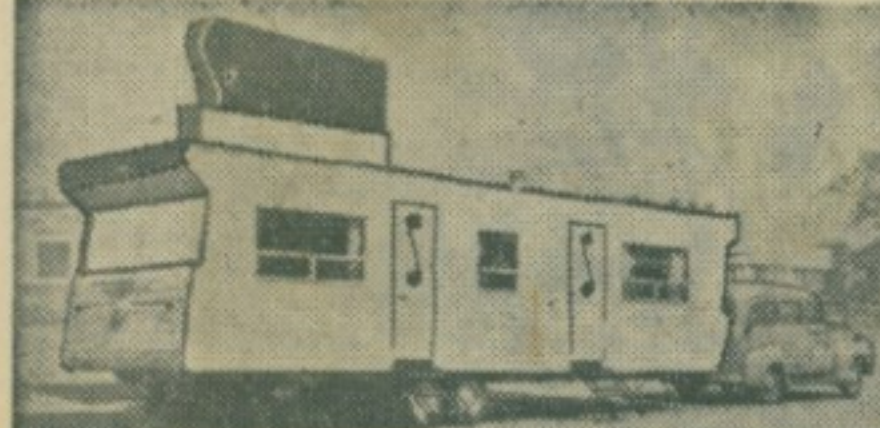

Тако човек са запаљеном лулом снимљен у мрачној соби, имаће на слици белу кожу, јер је загревана телесном температуром, а такође и врх луле у којој сгарева диван биће бео, док ће остали делови остати црни. Инфрацрвена фотографија аутомобила у покрету показује килер бео пошто је мотор у раду, као и гуме загрејане услед тресења. Овај начин снимања имаће посебну улогу у индустрији као и у медицини и биологији, јер ће многи невидљиви топлински процеси постати доступни научниковом оку.

ПОЛА ГРАМА ЦЕЗИЈУМА 137 покретаће велики сат изнад шездесетог спрата једне њујоршке банке који ће да показује годину, месец, дан, час и минуте. Сат ће радити 200 година.

МОЗАИК ПАБЛА ПИКАСА није уметничко дело — тврде службеници њујоршке царинарнице. Влада Сједињених Америчких Држава ослободила је увозне царине сва уметничка дела, али кад је један Пикасов мозаик недавно пренесен из Европе у Америку, његов власник није ослобођен царине. Не сматрамо да је поменути предмет уметничко дело, — пише у образложењу царинских власти — јер је то само камена плоча и комадићи разнобојног стакла. Власник увезеног предмета мораће да плати царину према тежини камена односно стакла.

ДВА ДОВИТЉИВА ПРОФЕСОРА музике из Цинцинатија, у САД, дошли су на оригиналну идеју: изнајмили су једну велику аутоприколицу, коју паркирају обично у близини

већих трговачких кућа. Мајке, да би несметано куповале робу за кућу, остављају малишане у овој покретној музичкој школи. Ту деца добијају часове из клавира, хармонике или гитаре. У приколици постоје две мање учионице, а професори кажу да имају пуне руке посла.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

КАКО ДЕЦА СВЕ ПОСТИЖУ

Последњих година се у свету много траже илустровани листови, нарочито деџи. Само у Француској су купује око 17 милиона примерака деџих илустрованих листова. Према статистици, од троје деце двоје чита пет листова недељно. Поводом овога, поставља се питање откуда деци толико слободног времена кад поред читања она прате телевизијске програме, иду у биоскопе, а свакако главно занимање им је школа и школски задаци. Из овога би се закључило да им остаје врло мало времена за оно најглавније.

ЛАВ КАО „ДОМАЋА ЖИВОТИЊА“

Лав Симба живи у једном шведском селу и слободно се креће као и остали пси. Донео га је из Африке, још док је био „беба“ неки светски путник. Симба-лав је данас кршна животиња али људи немају баш много поверења у њега, мада његов господар тврди да је „питом“. Право је чудо да још није злоупотребио своју слободу. Свом господару Симба је веома одан, па му не смета ни то што га овај гњави играјући с њим.

ВАЗДУШНИ ТАКСИ

У Лондону је поред ауто-таксија уведена и хеликоптер ска такси служба. Њихова станица је на лондонском аеродрому. Помоћу ових ваздушних таксија посетиоци Лондона могу лако и брзо да разгледају читав град. Сада су ове услуге скупе, али предузеће обећава повољније цене када се служба буде разгранала.

НОВИ ПУТНИЧКИ ВАГОНИ

У Швајцарској се почело са производњом најлакшег путничког вагона. При конструкцији се водило рачуна да они буду погодни и за електричну и парну вучу. За израду конструкције употребљен је алуминијум и легура титана. Каросерија је од стакла комбинованог са пластичним материјалом, а као изолатор употребљена је стаклена вуне. Унутрашњост вагона је об-

жена пластичном материјом. Седишта су тако конструисана да се притиском на дугме претварају у лежишта.

НОВЕ КОРИСТИ ОД МЕСЕЦА

Упоредо са припремама за пут на Месец, стварају се и планови за његово искористићање веће пошто неки стручњаци сматрају да је Месец богат рудним благом које се може лако искористити. Други планирају на њему изградњу радио и телевизијских релејних станица. Има и таквих научника који желе да се изгради велико огледало на Месецу где би се сакупљали сунчеви зраци и одатле усмеравали у разне крајеве на Земљи.

Ови зраци би корисно послужили за загревање великих градова као што су Лондон, Москва, Њујорк, Токио и други, а могли би се испути и у северна, поларна подручја ради растапања глечера. Приступило се зато већ и изради пројекта таквог великог огледала.

МОТОР БЕЗ ГОРИВА

Васионске ракете захтевају велику количину горива. Научници сада раде на конструкцији таквих мотора за ракете који не би употребљавали гориво. Ракете би само до једне одређене висине и брзине користиле садашње гориво, а даље само молекуле гаса. Ова мисао се родила још пре пет година а недавно су научници почели да раде на опитним моделима. На висини од сто километара ракетни мотор могао би да црпи енергију тих молекула. Сада се то покушава на 60 километара висине, и уколико би експерименти успели убрзали би се овакви мотори уграђивали на путничке и теретне авионе.

ИСПИТИВАЊЕ МАСНИХ КИСЕЛИНА

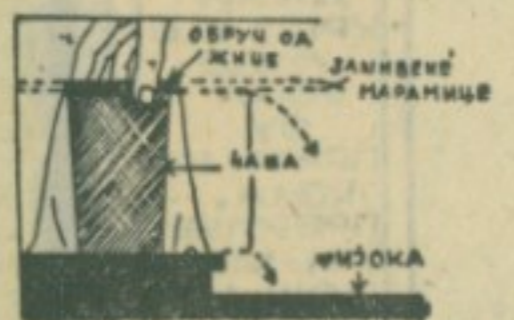
Шлем који ће се користити приликом летова у васиону послужио је лекарима да испитају сагоревање масних киселина у човечјем организму.

ПСИ ТРАЖЕ ГОСПОДАРА

На премијери последњег филма Волта Дизнија „Верни вагабунда“ поред званица присуствовали су као „гости“ и пси-штићеници Друштва за заштиту животиња. После претставе пси су стекли нове господаре: званице су имале права да изабере себи по једног пса.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

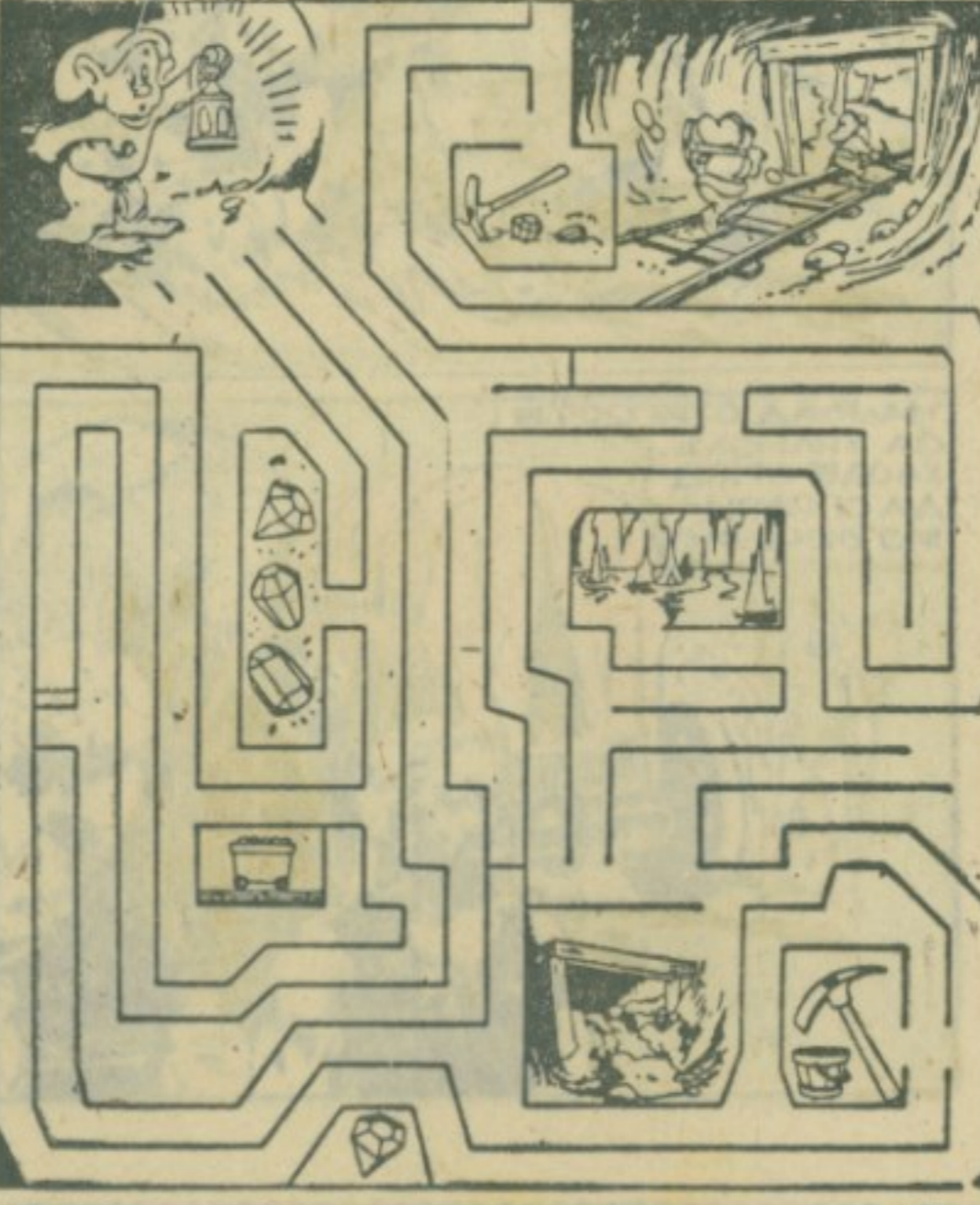
Са чашом и свиленом марамом

У једну обичну чашу, по могућности мању, ставите једну свилену мараму у боји и покрите чашу својом марамицом. Кад је подигнете, не ће више бити ни чаше ни марама... Иаки ћете их, обе, у вашем релу.
Ево како ћете то извести: Набавите две мање чаше, две мале свилене мараме исте боје, и две исте шарене марамице прилично велике. Припремите ваше марамице на следећи начин: Зашите им ивицу за ивицу са три стране и пошто утврдите, у средини између две тканине један обруч од жице мало већи од пречника ваше чаше, зашите и четврту страну.
Приказивање почиње: ставите чашу на сто и у њу свилену мараму; затим је цеду покрите лажном марамицом.
Нагло повуците марамицу ухвативши горњи део чаше и котур од жице. Један тренутак све то докјите изнад фијоке вашег стола коју сте „случајно“ оставили отворену, а претходно ископујте слојем вате, и на њу спустите да падне чаша.
Не плашите се да ће се то

приметити, јер ви стално држите жичани котур а ваши пријатељи мисле да је то чаша. После тога баците марамицу у ваздух и ухватите је

у лету: чаша и марама су нестале. Онда извадите из вашег џепа другу чашу са марамом коју сте ту пре извођења ставили.

РУДНИК СЕДАМ ПАТУЉАКА

Буржо се изгубио у лавиринту рудничког тунела. Помозите му да пронађе излаз.

...коњаници у старој римској војсци сачињавали су други укупно 1.200 кубних километара воде.

...у коритима свих река на Земљи има око 1.200 кубних километара воде.

...највиши човек који је икад живео на свету био је неки Швеђанин, висок два метра и 52 сантиметра, који је био узет у телесну гарду пруског краља Фридриха Великог пошто је овај ступио на престо 1740 године. Висина овог гардисте била је званично утврђена.

...иako се углавном храни пресним месом, с времена на време лав поједе мало опалог воћа или се заслади термитима.

...диновске корњаче на острву Галапагосу обично се хране травом. Али, кад ње нема, оне се задовољавају и бодљикавим кактусима.

...биљка ванила спада у орхидеје. Зачин ванила уствари је њен осушен плод, а први пут је донесена у Европу 1510 године.

...многи становници данског острва Фане живе од извоза кишићних глиста, које се тонама шаљу по читавом свету.

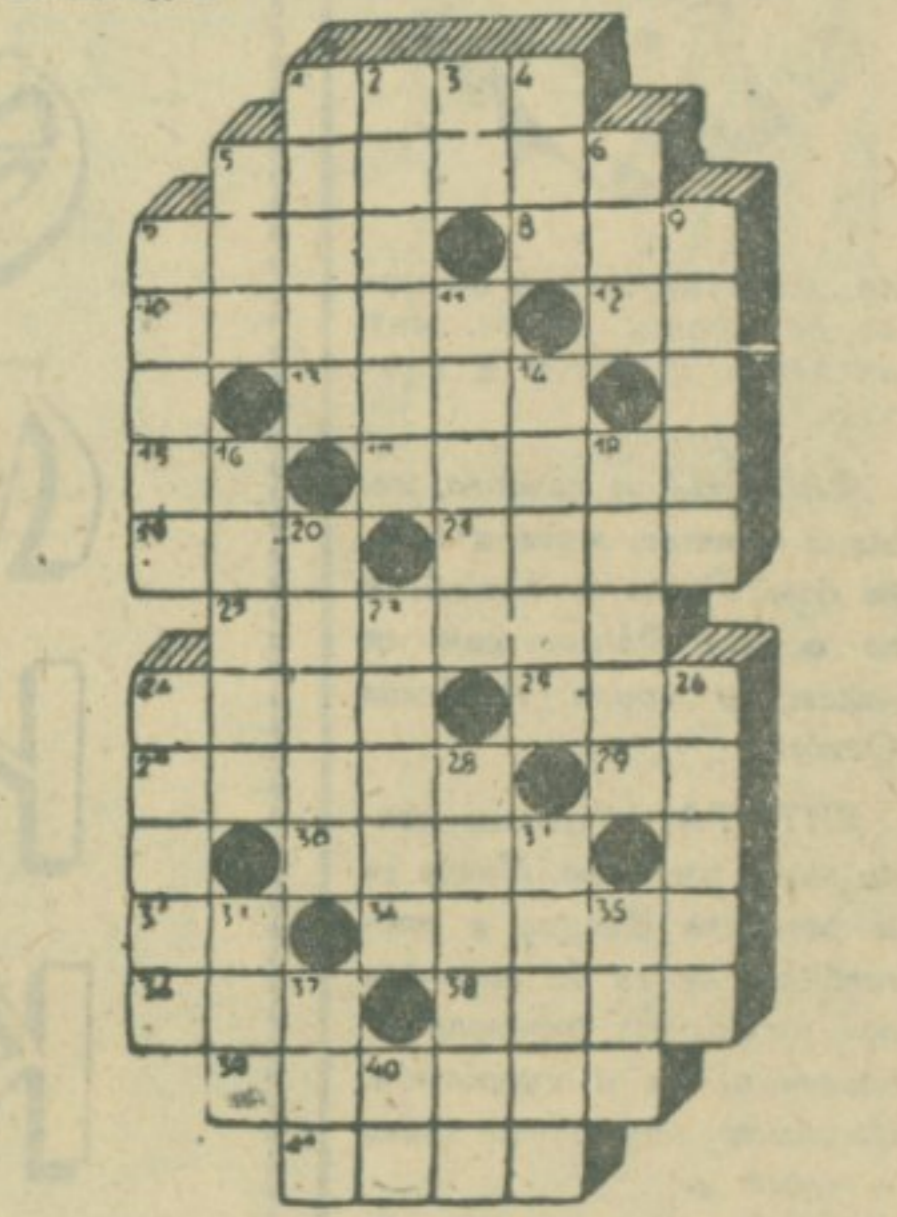

...иako се не може утврдити кад је и у којој земљи пронађен шестар, зна се да су се њиме служили народи Старог века. У својим „Метаморфозама“ Овидије приписује проналазак шестара неком Дедаловом рођаку.

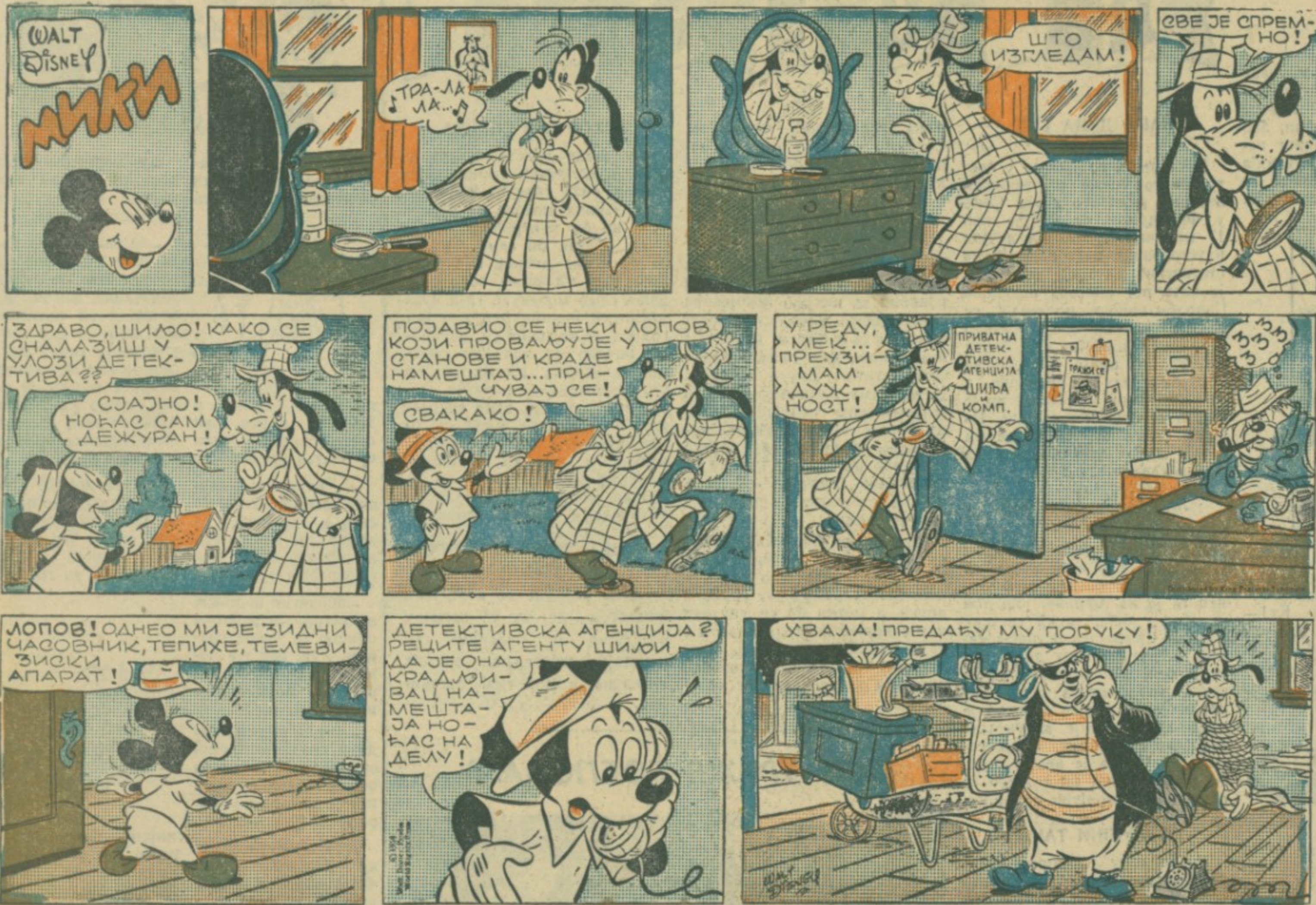
...од свих европских народа, Холанђани се по дну помоћу својих бодљи, најмање иду у биоскоп.

Водоравно: 1) земљорадничка алатка (множ.); 2) део ноге код неких животиња; 3) аутор романа „Три мукетара“; 4) звезда; 5) град у Италији; 6) митолошки бог подземља; 7) роман Е. Золе; 8) разум; 9) калем; 10) место у Бачкој; 11) неупотребљавана; 12) врста сухомеснатог производа; 13) један цвет; 14) звезда; 15) прибор; оруђе (множ.); 16) запрезни прибор; 17) удубљење у зиду (множ.); 18) ономатопеја лавеза; 19) највеће јапанско острво; 20) звезда; 21) река у Француској; 22) мађарски књижевник („Арапски“); 23) лева притока Дунава.

Управно: 1) француски хроничар из XV века (Филип); 2) врста обуће; 3) нота; 4) грчко слово; 5) енглески драматичар из XVI века (Томас); 6) стара мера за тежину; 7) беленица мера за обрађене површине; 8) опечана одећа; 9) стари назив Нина; 10) најскупљи делови металне; 11) град у Ираку; 12) удубљење у карстним пределима; 13) нестанин; 14) стари становник Италије; 15) потугот у цени; 16) отпорна према болестима; 17) врста животиног оболела; 18) период времена, доба; 19) врста превозног средстава; 20) лична заменица; 21) легенда; 22) хемиски знак за литијум.

ШТА МУ ТО ВРЕДИ
 Раја, Гаја и Влаја разговарају о својим друговима из школе. Сложили су се да је један Попајев далеки рођак најбољи ученик.

— Шта му то вреди! — рекао је скоро презриво Гаја. — Има све саме петице, али не уме да дуби на глави као ја.

РАЈИН РОБЕНДАН
 — Ујка Пајо, колико времена има до мог ро-

ђендана? — запитао је Раја ујка Пајо.
 — Још свега неколико дана.
 — Ото, значи да би већ могао да почнем да будем свакога дана добар.

ПИТАЊА ОД ОДЖОРИ

Шта су барне.
 Шта је Ерицина?
 Шта је ихтиокола?
 Шта је фајалит?
 Шта је литота?
 Шта су ријаси?

ОДГОВОР:

БАРНЕ су назив за гимнастичку справу, која има две обале паралелне мотке, а свака је учвршћена на два стуба (разбој).

ЕРИЦИНА је надимак богиње Венере, који је добила по храму посвећеном њој, на брду Ериксу на Сицилији.

ИХТИОКОЛА је рибли лепак, риблије тутка-

ло, моруми мезур од кога се прави: лепак, кит, енглески фластер и слично.

ФАЈАЛИТ је минерал, железни силикат, жуте и зелене боје. Редак је. Назван је по острву Фајалу које се налази у групи Азорских Острва.

ЛИТОТА на грчком језику значи умањење. Иначе то је реторска фигура а употребљава се да би се права реч слободније изразила — одречном, па и супротном. На пример: није рђаво, значи — добро је.

РИЈАСИ СУ доњи делови речних долина потопљени у мору и претворени у лекавоте морске заливе.

БАШЧЕДНИК

